

Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen

Toegestane verspreiding TLP: WHITE (Traffic Light Protocol)
Dit document heeft het label TLP: WHITE. Het NCTV gebruikt het Traffic Light Protocol (TLP) om eenduidig te definiëren wat er met informatie mag gebeuren. Wanneer informatie is voorzien van een TLP-aanduiding weet u met wie u deze informatie mag delen. Dit staat beschreven in de standaard van First (www.first.org/tlp).

TLP: White betekent dat ontvangers de informatie uit deze publicatie mogen delen binnen en buiten hun organisatie, daarnaast mag informatie publiek gemaakt worden.

Uw reacties zijn welkom op info@nctv.minjenv.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Doel	4
1.2	Doelgroep	4
1.4	Leeswijzer	4
1.5	Beheer en kwaliteitsborging	4
2	Scenario	6
2.1	Oorzaken	6
2.2	Kenmerken dreigingstypen	6
2.3	Verantwoordelijkheden	7
2.4	Adviezen voor bestuurders	8
2.5	Nafase	8
3	Landelijk proces hoogwater en overstromingen	9
3.1	Landelijk proces	9
3.2	Procesbeschrijving	9
4	Actoren	13
4.1	Watermanagementcentrum Nederland (WMCN)	14
4.2	Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (WMCN-LCO)	14
4.3	Departementen	14
4.4	Interdepartementale opschaling - Nationaal Crisiscentrum (NCC)	14
4.5	Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC)	14
4.6	LOCC Bovenregionaal en Nationaal (LOCC-B/N)	15
4.7	Veiligheidsregio's	15
4.8	Waterbeheerders	15
4.9	Aanbieders van vitale processen	15
5	Pers- en Publiekscommunicatie in geval van hoogwater en overstromingen	16
5.1	Algemeen	16
5.2	Risico en crisiscommunicatie	16
Bijlage 1	Kaarten voorbeeld scenario's	18
Bijlage 2	Wettelijk kader	19
Bijlage 3	Interdepartementale crisisstructuur	22
Bijlage 4	Overzicht vitale processen en bij overstroming kwetsbare functies	24
Bijlage 5	Strategische dilemma's en aandachtspunten	26
Bijlage 6	Sleutelbesluiten	28
Bijlage 7	Belangrijke functies tijdens crisis	31
Bijlage 8	Relaties met andere plannen	32
Bijlage 9	Overzicht relevante regelgeving onder de Waterwet en de Omgevingswet	34
Bijlage 10	Bevoegdheden evacuatiebesluit	37
Bijlage 11	Kleurcodering Landelijke Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO)	39
Bijlage 12	Evaluatie en Opleiden-Traineren-Oefenen	40
Bijlage 13	Procesanalyse hoogwater en overstromingen	41
Bijlage 14	Afkortingenlijst	45
Colofon		48

1 Inleiding

1.1 Doel

Het doel van het Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen is het bijdragen aan een effectieve crisisbeheersing¹ tijdens de dreiging op of een feitelijke overstroming in Europees Nederland. Het beoogt te waarborgen dat tijdens een (dreigende) overstromingscrisis zoveel als mogelijk wordt gewerkt volgens de generieke crisisstructuur van de (Rijks)overheid, aangevuld met specifieke kennis en expertise benodigd om de (potentiële) gevolgen zoveel als mogelijk te beperken. Het Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen beoogt, door middel van de hierin opgenomen kennis en expertise, tevens een kader te bieden aan de regionale crisisorganisaties, die betrokken zijn in de voorbereiding op en de uitvoering van een hoogwater- of (dreigende) overstromingscrisis. Het wettelijk kader en de relatie met andere plannen op diverse niveaus van de crisisorganisatie zijn weergegeven in bijlage 2 en 8.

Het plan is ingebed in en een uitwerking van de systematiek van het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming dat is vastgesteld door de ministerraad.

1.2 Doelgroep

Het Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen is een document dat aanknopingspunten biedt voor eigen planvorming en maatregelen voor de rijksoverheid, veiligheidsregio's, regionale waterbeheerders en gemeenten die een rol hebben bij een hoogwater- en overstromingscrisis. Tevens biedt het Landelijk Crisisplan een basis voor het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN) en daarbinnen de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (WMCN-LCO).

1.3 Afbakening

Het Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen bouwt voort op het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming en gaat alleen dieper in op die specifieke aspecten die bij crisisbeheersing van een (dreigende) overstroming een rol spelen. De focus van dit Landelijk Crisisplan ligt op de nationale besluitvorming in Europees Nederland. Deze bouwt voort op besluitvorming bij (dreigende) overstromingen door crisisorganisaties van regionale overheden, zoals Veiligheidsregio's, regionale waterbeheerders en gemeenten, in afstemming met het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN) en in de warme fase de daaraan verbonden Landelijke

Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (WMCN-LCO). Op Rijksniveau is ieder ministerie zelf verantwoordelijk voor de voorbereiding op de te nemen crisisbeheersingsmaatregelen (preparatie, respons en nafase) op het eigen beleidsterrein, de uitvoering hiervan in afstemming met de andere betrokken ministeries en voor de financiering hiervan. Elk ministerie is tevens zelf verantwoordelijk voor het stellen van kaders voor de crisisbeheersingsmaatregelen die te nemen zijn door vitale bedrijven, instellingen en beheerders van objecten, voor zover deze onder zijn beleidsverantwoordelijkheid vallen².

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de scenario's hoogwater en overstromingen weergegeven met de oorzaken en kenmerken, de dreigingen en de impact. Hoofdstuk 3 bespreekt het landelijk proces hoogwater en overstromingen. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de betrokken actoren en in hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de crisiscommunicatie in geval van hoogwater en overstromingen.

1.5 Beheer en kwaliteitsborging

Dit Landelijk Crisisplan is opgesteld door het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (DCC-IenW), in afstemming met vertegenwoordigers van het Ministerie van IenW, het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV), het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), het Ministerie van Defensie (DEF), het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), het Ministerie van Financiën (FIN), het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN), Rijkswaterstaat, de Unie van Waterschappen, de waterschappen, de Veiligheidsregio's en het VNO-NCW.

Het DCC-IenW draagt onder meer zorg voor:

- Een vierjaarlijkse beoordeling en zo nodig actualisatie van het Landelijk Crisisplan Hoogwater en overstromingen (LCP-HO);
- Tussentijdse aanpassingen, mochten er verstrekkende wijzigingen nodig zijn;
- De informatievoorziening naar relevante organisaties en instanties over de samenhang en documentenstructuur voor onderliggende plannen (deelplannen, draaiboeken, lokale uitwerkingen) en het bewaken van de aansluiting van de onderliggende plannen op het LCP-HO;

¹ Crisisbeheersing staat in dit plan voor coördinatie en besluitvorming over het geheel van maatregelen en voorzieningen dat de rijksoverheid treft in samenwerking met betrokken publieke en private partners in een situatie waarbij de nationale veiligheid in het geding is of kan zijn of bij een andere situatie, waarbij van een grote maatschappelijke impact sprake is of kan zijn. (Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, 2016).

² Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, 2016.

- De borging van opleiding, training en oefening ten behoeve van het LCP-HO (zie ook bijlage 12);
- De evaluatie van een crisis (zie ook bijlage 12).

Het DCC-IenW beziet regelmatig in hoeverre het crisisplan nog actueel is. Indien aanpassing wenselijk is, wordt samen met het Nationaal Crisiscentrum (NCC) bepaald welke partijen hierbij betrokken worden.

2 Scenario

De scenario's voor hoogwater en overstromingen zijn opgesteld om inzicht te geven in de oorzaken en kenmerken, de dreigingen en de gevolgen van hoogwater en overstromingen.

Daarnaast is het een hulpmiddel bij het opstellen van bestuurlijke adviezen door het Interdepartementaal Afstemmingsoverleg (IAO) en de departementale crisis- en adviesteams.

2.1 Oorzaken

Aan hoogwater en overstromingen kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen.

1. Natuurlijke oorzaken (hoogwater, al dan niet gecombineerd met andere scenario's als een hevige storm, hoge rivier afvoer, wateroverlast of springtij)

De belangrijkste natuurramp³ die zich kan voordoen is een overstroming en/of dijkdoorbraak ten gevolge van het optreden van extreem hoogwater (grootste gevolgen, kleine waarschijnlijkheid), al dan niet gecombineerd met andere scenario's als een hevige storm, wateroverlast, hoge rivierafvoer, of springtij. De effecten van dergelijke scenario's kunnen in uiterste instantie catastrofaal zijn. Het stelsel van waterkeringen is er dan ook op gericht om overstromingen door (extreem) hoogwater - al dan niet gecombineerd met hevige storm - te voorkomen. Door het afgeven van verwachtingen is er in deze situaties doorgaans tijd om (preventieve) maatregelen te nemen. Voor het stelsel van primaire keringen geldt een veiligheidsnormering. Er blijft echter, ondanks de aanwezigheid van de keringen, altijd een overstromingsrisico.

2. Falen kering

Acute situaties; omstandigheden waardoor "de goede staat van een of meer waterstaatswerken onmiddellijk en ernstig in het ongerede is of dreigt te geraken" (art. 5.28 Waterwet/artikel 19.13 Omgevingswet).

3. Uitval van elektriciteit en telecommunicatie

De sector is voor de beweegbare keringen (inclusief sluizen en gemalen) afhankelijk van elektriciteit en de beschikbaarheid van telecommunicatie en ICT. Het sluiten en openen van keringen en het laten draaien van gemalen is afhankelijk van elektrische aandrijving. Wanneer er langdurige verstoringen optreden op het gebied van elektriciteit of telecom, zullen de beweegbare keringen en gemalen veelal niet werken en dienen er noodmaatregelen te worden getroffen (bijv. handmatige bediening of noodaggregaten).

4. Opzettelijke manipulatie via internet (cyberaanval)

Het falen van waterkeringen door bewust menselijk handelen, bijvoorbeeld een cyberaanval, kan niet worden uitgesloten. In de

meeste gevallen heeft een cyberaanval alleen ernstige gevolgen bij een (zelden voorkomende) hoge waterstand.

5. Moedwillige verstoringen algemeen (terrorisme)

Moedwillige verstoring, en met name terrorisme, blijft een dreiging die voor alle vitale sectoren relevant is. Dit komt naar voren uit de vele analyses die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd op dit terrein.

2.2 Kenmerken dreigingstypen

Hieronder worden een viertal dreigingstypen geschetst, waar we in Nederland mee te maken kunnen hebben. Per dreigingstype worden de kenmerken gegeven, zodat helder is wat de oorzaak is, de gevolgen, en hoe ver van tevoren waarschuwingen verstuurd kunnen worden.

Dreigingstype	Kenmerken (indicatief)	
Kust	Oorzaak	Storm, windkracht Bft. 9 of hoger uit de richting NW (stormvloed), eventueel met springtij
	Gevolg	Hoge waterstand kustgebieden, golfwerking
	Zichtduur ⁴	5 á 2 dagen tot 12 soms 6 uur van tevoren
Rivieren	Oorzaak	Langdurige regenval en sneeuwmelt bovenstrooms
	Gevolg	Hoge afvoer c.q. hoge waterstanden
	Zichtduur	Rijn 7 á 5 dagen, Maas 5 á 2 dagen tot 24 á soms 12 uur
Grote meren (met name IJsselmeer)	Oorzaak	Rijn vanaf ca. 12.000 m ³ /s, Maas vanaf ca. 2.500-3.000 m ³ /s
	Gevolg	Harde wind, hoog waterpeil
	Zichtduur	Opwaaiing, golfploop, hoge waterstanden
Combinatie rivieren, kunst en meren	Oorzaak	3 á 2 dagen tot 12 soms 6 uur van tevoren
	Gevolg	Langdurige regenval en sneeuwmelt bovenstrooms in combinatie met storm, windkracht Bft. 9 of hoger uit de richting NW (stormvloed), eventueel met springtij
	Zichtduur	Hoge afvoeren die 'botsen' op hoogwater van uit zee of grote meren met als gevolg hoge waterstanden (vaak door het sluiten van stormvloedkeringen)
		5 á 2 dagen tot 12 tot soms 6 uur van tevoren

Voorbeelden van het gecombineerde dreigingstype zijn de Rijn-Maasmonding (Rotterdam-Dordrecht en omstreken) en de IJssel/Vechtdelta (Kampen-Zwolle en omstreken).

³ Nationaal VeiligheidsProfiel 2016.

⁴ Afgeven verwachtingen en waarschuwingen.

Voorbeeldscenario's

De dreigingstypen zijn in een drietal voorbeeld scenario's geschetst. Voor deze voorbeelden is aangegeven:

- De kans dat het zich voordoet;
- De gevolgen van dit scenario (slachtoffers, getroffen en schade);
- De duur van dit scenario en een indicatie van de hersteltijd.

Dreigingstype	Omstandigheden	Kans	Mogelijke gevolgen	Duur
Kust	Stormvloed door zware noordwesterstorm (windkracht > 9) in combinatie met springtij	1/1000 per jaar	Honderden slachtoffers Tienduizend(en) getroffen Honderden miljoenen tot 1 miljard schade	Bres dicht: Dagen tot maanden ⁵ Gebied droog: Weken
Rivieren	Wekenlang hevige regenval in NW Europa: zeer hoge rivierafvoer	1/100 tot 1/1000 per jaar	Honderden slachtoffers Honderdduizend(en) getroffen Miljard(en) schade	Bres dicht: Weken Gebied droog: Weken tot maanden
Combinatie	Dagenlang zware regenval in combinatie met harde wind (geen spuicapaciteit)	1/100 - 1/1000 per jaar	Honderden slachtoffers Honderdduizend(en) getroffen Miljard(en) schade	Bres dicht: Weken Gebied droog: Weken tot maanden

In bijlage 1 zijn de bijbehorende kaarten van de voorbeeldscenario's opgenomen⁶.

2.3 Verantwoordelijkheden

Hieronder is aangegeven vanuit welke verantwoordelijkheid de verschillende departementen betrokken zijn, wanneer een scenario hoogwater en overstromingen zich voordoet en welke beleidsterreinen het dan betreft.

Verantwoordelijk Ministerie	Onderwerp
Ministerie van Justitie en Veiligheid	Openbare Orde en Veiligheid/Coördinatie crisisbeheersing
	Evacuatie zelfredzamen en niet-zelfredzamen
	Justitiële inrichtingen
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Primaire Waterkeringen (beheer en toezicht)
	Transport/Infrastructuur
	Drinkwater
	Milieu
	Waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Elektriciteit, gas, olie en ICT/Telecom
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	Voedselvoorziening, -distributie en -opslag
	Dierenwelzijn
	Natuur ⁷
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Volksgezondheid
Ministerie van Defensie	Ondersteuning van civiele autoriteiten (specialistisch of t.b.v. doorzetting)
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Internationale betrekkingen (ambassades)
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	Cultureel erfgoed
	Onderwijsinstellingen
Ministerie van Financiën	Betalingsverkeer

⁵ Bij meerdere bressen.

⁶ Bron: Landelijke Informatiesysteem Water en Overstromingen (LIWO), Watermanagement Centrum.

⁷ De verantwoordelijkheid voor de uitvoering is belegd bij regionale overheden en terrein behorende instanties zoals de Provincies en Staatsbosbeheer.

2.4 Adviezen voor bestuurders

Wanneer een scenario hoogwater en overstromingen zich voordoet, worden verschillende beleidsterreinen geraakt⁸. Welke dit zijn is afhankelijk van de specifieke situatie die zich voordoet (omvang, locatie, jaargetijde etc.). Bij de voorbereiding op de besluitvorming kunnen dilemma's en aandachtspunten een rol spelen. In bijlage 5 is hiervan een niet uitputtende lijst weergegeven.

In bijlage 6 is een voorzet gedaan voor mogelijke sleutelbesluiten. Sleutelbesluiten zijn voorziene besluiten voor mogelijke oplossingsrichtingen met (grote) maatschappelijke gevolgen, die vaak binnen een beperkte tijd en met de nodige mediadruk moeten worden genomen. De lijst is niet uitputtend, maar kan als een checklist worden gebruikt ten behoeve van de advisering binnen het eigen departement of een Interdepartementaal Afstemmingsoverleg (IAO). In de lijst zijn de volgende sleutelbesluiten opgenomen:

- Toepassen specifieke (nood)wet- en regelgeving;
- Nemen preventieve en mitigerende waterhuishoudkundige maatregelen;
- Regelen toegankelijkheid van (bedreigd) gebied en voorbereiden/opstarten evacuatie;
- Bescherming en continueren vitale en strategische/kwetsbare processen en objecten.

2.5 Nafase

Gebieden zullen na een overstroming jaren ontwricht zijn. Een getroffen gemeente c.q. veiligheidsregio kan na een overstroming bijstand, steunverlening of ondersteuning bij het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC) aanvragen met het oog op de nafase. Zowel regionaal als nationaal zullen (door de voorzitter van de veiligheidsregio en de minister JenV⁹) na de acute fase voorbereidingen treffen door een nafaseteam in te stellen. Binnen deze teams wordt onder andere nagedacht over¹⁰.

- Financiële vergoeding;
- Herstelwerkzaamheden;
- Terugkeer na evacuatie.

⁸ Beeldvorming over genoemde gebieden kan door het Interdepartementaal Afstemmingsoverleg bij het NCC worden opgebouwd enerzijds vanuit LCMS dat door Veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat - en steeds meer waterschappen - wordt toegepast voor het ontsluiten en delen van informatie bij (water) crises, en anderzijds vanuit de landelijke waterbeelden die worden opgebouwd en onderhouden door de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO), gevoed door regionale waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat). Dit waterbeeld wordt door het DCC-lenW aan het Interdepartementaal Afstemmingsoverleg bij het NCC aangeleverd.

⁹ Zie hiervoor het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming.

¹⁰ In het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming staat in bijlage 3 een uitgebreid overzicht van thema's die in de nafase kunnen spelen en welke departementen daarvoor verantwoordelijk zijn.

3 Landelijk proces hoogwater en overstromingen

In dit hoofdstuk wordt het landelijke proces van de aansluiting met regionale partijen dynamisch weergegeven. Het zet de activiteiten en afwegingen in de tijd, waardoor inzichtelijk wordt wie wat wanneer onderneemt. Het gaat hierbij om 'wat' de partners moeten doen en niet 'hoe' zij dit doen. Dit hoofdstuk geeft de crisisbeleidsadviseur een beeld van de verantwoordelijkheden (op hoofdlijnen) van de verschillende partijen en de afhankelijkheden binnen het netwerk. Het gaat hierbij om vragen als: 'van welke partij krijgt men welke informatie' of 'wie acteert er op bepaalde output van een organisatie'.

3.1 Landelijk proces

Een proces is een aaneenschakeling van activiteiten en besluiten. In dit geval begint het proces bij een initiële melding van verwachte hoogwaterstanden of bij een onverwachte gebeurtenis, tot en met het afschalen van de crisisorganisatie en alle besluiten en activiteiten die binnen het netwerk genomen worden. Door dit proces te visualiseren en te beschrijven wordt duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is en welke afhankelijkheden er binnen het netwerk bestaan. Door dit inzicht is procesoptimalisatie mogelijk, zodat wanneer dit scenario zich voordoet, men binnen een coherente crisisorganisatie kan samenwerken, waarbij op voorhand helder is wat men van elkaar kan en moet verwachten.

Uitgangspunt procesbeschrijving

De procesanalyse richt zich op het nationale proces en alle activiteiten en besluiten die hier relevant zijn. Binnen de procesanalyse wordt op diverse momenten een link naar de regionale organisaties gemaakt, omdat met deze organisaties gedurende het proces veel informatie wordt gewisseld.

3.2 Procesbeschrijving

Een melding start het proces en maakt dat de betrokken partijen actief hun taken en verantwoordelijkheden op gaan pakken.

De (eerste) melding kan vanuit verschillende partijen komen:

1. Het WMCN-LCO geeft via het Landelijke Waterbeeld een waarschuwing;
2. Een waterschap en/of Rijkswaterstaat signaleert een (dreigend) falen van een kering;
3. Vanuit de NCSC, NCTV of AIVD komt een melding van cyber- of terrorismedreiging welke gericht is op een waterkering.

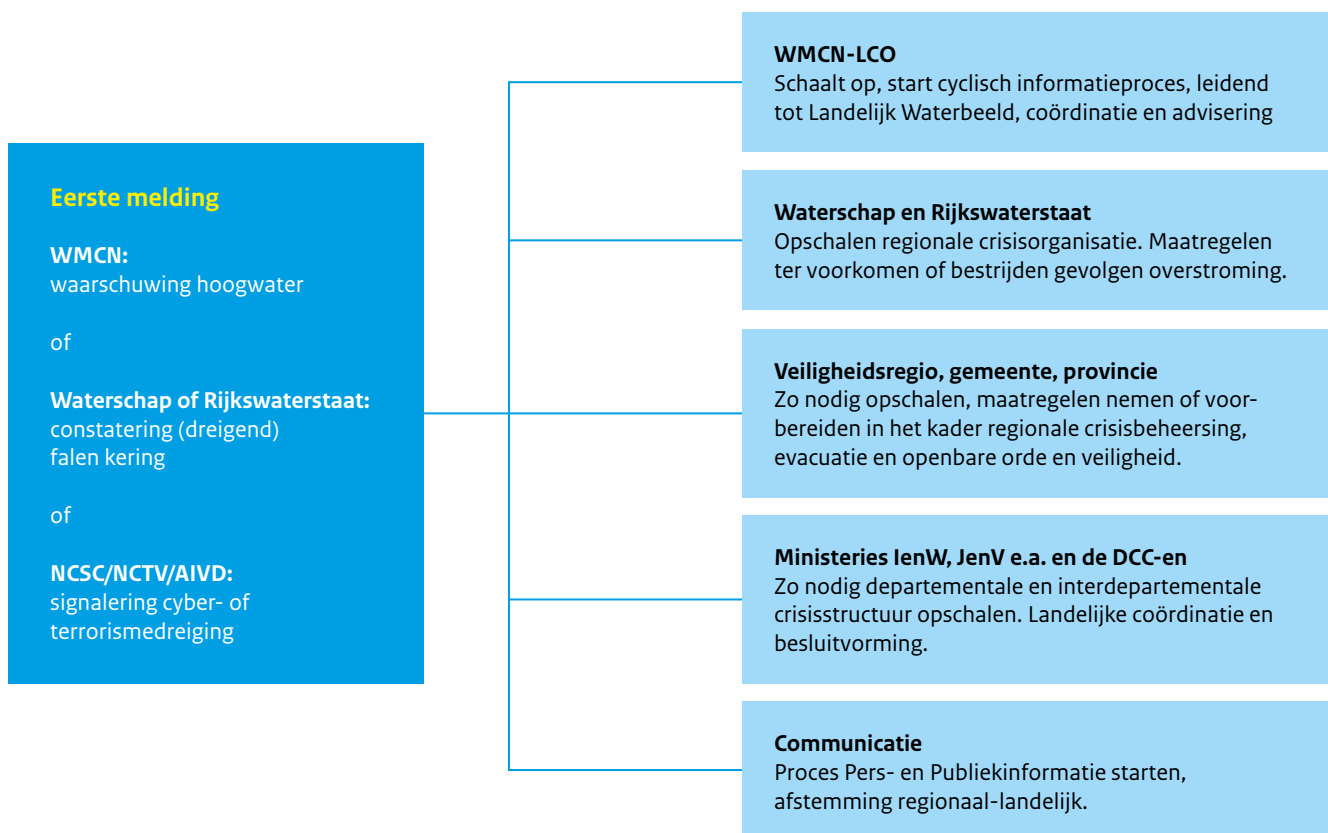
Indien de waarschuwing vanuit het WMCN-LCO komt dan wordt gebruik gemaakt van een kleurcodering:

0/ groen	geen dreiging, regulier beheer
1/ geel	lichte dreiging
2/ oranje	dreiging
3/ rood	ernstige dreiging

(Voor meer informatie zie bijlage 11)

Hieronder is gevisualiseerd naar wie de eerste melding verstuurd wordt. Dit zijn de zogenaamde primaire doelgroepen voor de melding. Deze organisaties zijn zelf verantwoordelijk voor het informeren van hun eigen achterban, zoals de sectoren in hun beleidsterrein.

In bijlage 13 is de procesanalyse visueel weergegeven.

Melding en Alarmering

Het proces start met een verwachting van verhoogde waterstanden van het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN)¹¹. Deze verwachting wordt verstuurd naar het DCC-IenW, het NCC, de betrokken waterschappen, Rijkswaterstaat, en aan veiligheidsregio's, gemeenten en andere belanghebbenden, die aan het WMCN hebben aangegeven deze verwachtingen rechtstreeks van het WMCN te willen ontvangen. Daarnaast wordt door het WMCN het LCMS bijgehouden in een openstaande activiteit 'WMCN Landelijke Waterbeeld'.

Het DCC-IenW ontvangt de melding en informeert de interne organisatie van de melding. Het NCC ontvangt de melding, informeert de betrokken departementen, de veiligheidsregio's, het Landelijk Operationeel Centrum (LOCC) en monitort het Landelijk Crisismanagement Systeem (LCMS). Departementen ontvangen de melding en blijven geïnformeerd.

Leiding en coördinatie

• Activiteiten in de regio

Activiteiten in de regio vinden plaats conform de crisisplannen van de waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat) en veiligheidsregio's (zie ook bestuurlijke netwerkkaart 312). De onderlinge uitwisseling van informatie, de afstemming van maatregelen met bovenregionale effecten en de afstemming van de pers- en publiekscommunicatie zijn beschreven in het landelijk draaiboek hoogwater en overstromingen (LDHO)¹³.

• Opschaling naar LCO

In het WMCN vindt de afweging plaats of de verwachtingen aanleiding geven tot opschaling van de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO). Indien dit niet het geval is, dan blijft het WMCN de situatie monitoren en houdt het landelijke waterbeeld in LCMS bij. Als de LCO opgeschaald wordt, dan worden het ministerie van IenW (DCC-IenW), de crisisorganisatie van Rijkswaterstaat en de waterschappen hiervan op de hoogte gesteld. Dit is mogelijk een aanleiding om bij het waterschap op te schalen naar een Water Operationeel Team (WOT) en bij de veiligheidsregio naar een Regionaal Operationeel Team (ROT). Ook de crisisorganisatie van Rijkswaterstaat kan dan mogelijk opschalen naar een crisisteam

¹¹ Meldingen kunnen ook bij waterbeheerders vandaan komen, of bij de NCTV in geval van bijvoorbeeld cyber- of terroristische dreiging. Gemakshalve zijn we hier uitgegaan van een eerste verwachting vanuit het WMCN.

¹² <https://www.ifv.nl/kennisplein/Documents/20181010-IFV-BNK-3-Oppervlaktewater-en-waterkering.pdf>

¹³ Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen WMCN 2016.

Rijkswaterstaat (CT-RWS). Verdere regionale opschaling wordt volgens bestaande procedures gedaan. Maatregelen¹⁴ die in de regio genomen worden, worden onderling afgestemd en gedeeld met het rijk.

Het WMCN-LCO nodigt voor zijn bijeenkomst de betreffende deelnemers uit (waaronder het DCC-IenW, VWM, WV, Unie van Waterschappen, KNMI, DGWB), en houdt het LCMS bij.

Opschaling van de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) kan ook op nationaal niveau gevolgen hebben. Het DCC-IenW bekijkt of de verwachtingen impact hebben op andere beleidsterreinen en bereidt eventueel een attenderingsbericht voor.

• Opschaling departementaal

Indien nodig, schalen ministeries departementaal op. Het DCC-IenW maakt tevens de afweging om binnen IenW verder op te schalen naar een Voorbereidingsgroep (VG) en/of een Coördinatiegroep (CG). De waterschappen, eventueel vertegenwoordigd door de Unie van Waterschappen, nemen onder andere zitting in de coördinatiegroep van IenW of leveren daarin vanuit hun bestuurders op andere wijze input. De LCO vaardigt desgevraagd in de vorm van een van zijn voorzitters een inhoudelijk adviseur af aan de CG. Het WMCN, Rijkswaterstaat, de interne organisatie van IenW en JenV worden van het bijeen roepen van een CG of VG op de hoogte gesteld. Het DCC-IenW vervolgt de eigen procedures.

Defensie heeft voor de processen binnen de crisisbeheersing geen primaire verantwoordelijkheid. Defensie concentreert zich op ondersteunen van partners en het tijdens crises op orde hebben en houden van de eigen organisatie voor haar kerntaken. Defensie kan slechts leveren als tijdig duidelijk is welke behoefte partners hebben, zodat zij zich hierop kan voorbereiden. Door schaarste zijn (vooral specialistische) goederen niet onbeperkt beschikbaar en inzetbaar.

• Opschaling nationaal

Het NCC en het DCC-IenW maken in overleg de afweging of opgeschaald moet worden naar een Interdepartementaal Afstemmingsoverleg (IAO), Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) en/of een Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb)¹⁵. Als wordt opgeschaald verstuurt het NCC de uitnodigingen naar de betrokken departementen en informeert gelijktijdig de overige departementen. Op uitnodiging sluiten gemandateerde vertegenwoordigers van de veiligheidsregio's aan bij de nationale crisisstructuur. De gemandateerde vertegenwoordiger bestaat op bestuurlijk niveau uit de voorzitter

van het Veiligheidsberaad en afhankelijk van de aard en impact een tweede gemandateerde, zoals een portefeuillehouder of voorzitter van de meest betrokken veiligheidsregio. Deze vertegenwoordiging vanuit de veiligheidsregio's geldt ook voor de onderliggende ambtelijke crisisstructuur (ICCb en IAO)¹⁶. Het ministerie van IenW neemt voor de besluitvorming op nationaal niveau ook het gezichtspunt van de waterschappen mee.

Informatiemanagement

• Landelijk Waterbeeld

Regionale waterbeheerders wordt gevraagd om hun informatie aan te leveren ten behoeve van het landelijk beeld. De ontvangen informatie wordt door de LCO in LCMS verwerkt in het Landelijk Waterbeeld en zo nodig tevens verstuurd naar onder andere de betrokken partijen in de regio en naar het DCC-IenW. Het DCC-IenW opent eveneens een LCMS-activiteit en stelt vervolgens een definitief attenderingsbericht op en verstuurt dit samen met het Landelijk Waterbeeld naar het NCC met een duiding. Het NCC duidt de informatie, stelt een situatieschets op en maakt een landelijke activiteit aan in het LCMS, zodat de veiligheidsregio's op de hoogte zijn van de stand van zaken op nationaal niveau. De DCC-en van de betrokken departementen ontvangen de situatieschets en zetten deze intern uit.

Landelijk Waterbeeld

Het landelijk waterbeeld van WMCN-LCO geeft een overzicht van de actuele en verwachte situatie met betrekking tot het weer en het verwachte hoogwater, duiding van de dreiging, zo mogelijk scenario's, effecten op gebruiksfuncties en maatschappij, genomen en verwachte maatregelen, en eventueel adviezen bijvoorbeeld met betrekking tot het handelingsperspectief. Het beeld is de basis voor de adviezen die gegeven worden. Dit dient bestuurders een helder beeld te verschaffen van:

- De actuele situatie en verwachtingen;
- Welke maatregelen zijn en worden genomen;
- Welke handelingsperspectieven er (nog) zijn.

Het landelijk waterbeeld schetst de belangrijkste effecten op landelijk niveau, en de belangrijkste maatregelen, die in de waterkolom worden getroffen.

• Landelijke informatievoorziening (generiek)

Het NCC is voor het Rijk (coördinerend) verantwoordelijk voor de totstandkoming van een (inter)nationaal beeld van de situatie. Het NCC is daarmee het centrale knooppunt op het gebied van de informatievoorziening, zowel horizontaal (interdepartementaal) en ten behoeve van de crisisbesluitvorming op nationaal niveau als verticaal, onder meer in relatie tot de veiligheidsregio's en andere betrokken publieke en private partners. Dit doet het NCC

¹⁴ Als er sprake is van een acute situatie (juridisch: gevaar voor waterstaatswerk) dient de waterbeheerder maatregelen te treffen die hij nodig oordeelt, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften. Dit dient onverwijld te worden gemeld aan Gedeputeerde Staten of - indien het gaat om gevaar voor primaire waterkering - aan de minister van IenW.

¹⁵ Voor verdere beschrijving van deze afstemmingsorganen, zie het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming.

¹⁶ Conform bestuurlijke afspraken Veiligheidsberaad en minister JenV met betrekking tot crises met een bovenregionaal of landelijk karakter, 14 september 2020.

in nauwe samenwerking met het LOCC, andere departementen en relevante diensten en (crisis)partners.

In geval van een situatie waarbij de nationale veiligheid in het geding is of kan zijn, of die anderszins een grote uitwerking op de maatschappij heeft of kan hebben, kan op initiatief van het hoofd van het Nationaal Crisiscentrum (NCC) of op verzoek van een departementale crisiscoördinator een Informatieteam (IT) bijeenkomen op het Nationaal Crisiscentrum. Het doel van het IT is om samen met de meest betrokken partners een geïntegreerd (inter)nationaal totaalbeeld (incl. duiding) van de situatie op te leveren.

De informatievoorziening binnen het IT wordt netcentrisch georganiseerd, zodat betrokken partijen hun informatie op een centrale plek (digitaal) kunnen inbrengen zodat een gedeeld (totaal)beeld kan ontstaan. Naast het nationaal beeld dat het IT oplevert kan er ook een landelijk beeld ten behoeve van de veiligheidsregio's en de meer regionaal betrokken crisispartners worden samengesteld. In de praktijk zal het LOCC hier invulling aan geven en zal het nationaal beeld één van de informatiebronnen of producten zijn die hier voor wordt gebruikt. Uiteraard in nauwe samenwerking en afstemming met het NCC en het IT.

- **Internationale afstemming**

Het NCC zal periodiek de "crisispartners" in de buurlanden (Neder-Saksen, Noordrijn-Westfalen en België) een update geven m.b.t. de stand van zaken. Indien daartoe aanleiding is (bijvoorbeeld als de situatie in Nederland gevolgen heeft voor de situatie in het buitenland) initieert het NCC "crisis"-overleg met de betrokken partners van de buurlanden.

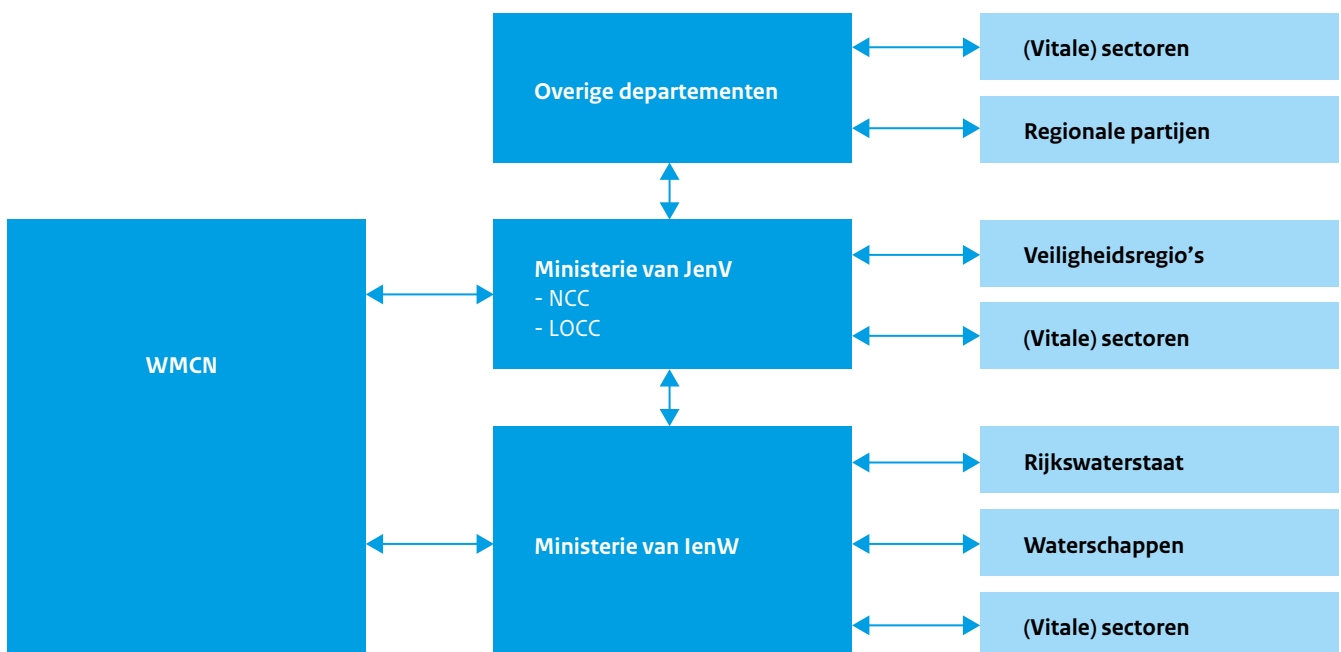
Als single point of contact voor het Emergency Response Coordination Centre (ERCC) van de Commissie faciliteert het NCC eventuele nationale hulpverzoeken via de Commissie aan de andere Europese lidstaten. Een internationaal hulpverzoek zal door het NCC pas geïnitieerd worden na afstemming met de betrokken ministeries en na besluitvorming in ICCb/MCCb.

4 Actoren

Wanneer een melding, bijvoorbeeld een Landelijk Waterbeeld (uitgegeven door WMCN-LCO), aanleiding geeft tot departementale en interdepartementale opschaling, zijn er verschillende organisaties actief. In bijlage 3 is een overzicht van de nationale opschaling opgenomen en wordt verder uitleg gegeven over de verschillende interdepartementale teams. Ook geeft dit hoofdstuk inzicht in de relatie tussen de waterkolom, de departementale opschaling en de interdepartementale opschaling.

Op rijksniveau is ieder ministerie zelf verantwoordelijk voor de te nemen crisisbeheersingsmaatregelen (preparatie, respons en nafase) op het eigen beleidsterrein, voor de financiering daarvan en voor de zorg om deze maatregelen goed af te stemmen met de coördinerend minister van Justitie en Veiligheid, de andere rijkspartijen en de betrokken publieke en private partners. Een ministerie is eveneens verantwoordelijk voor het stellen van kaders voor de crisisbeheersingsmaatregelen welke dienen te worden genomen door de vitale bedrijven, instellingen en objecten, voor zover deze entiteiten onder zijn verantwoordelijkheid vallen¹⁷.

Hieronder is het nationale netwerk en de aansluiting met regionale partijen gevisualiseerd. De organisaties in de donkerblauwe vakjes zijn nationale partijen, in de lichtblauwe vakjes zijn de regionale partijen. De pijlen visualiseren afstemmingslijnen. Hierbij dient nog opgemerkt te worden dat het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN) zelf ook contacten onderhoudt met de regionale waterbeheerders. Daarnaast vindt tussen de regionale partijen, zoals veiligheidsregio's en waterschappen onderling en bovenregionaal eveneens afstemming.

Nationale netwerk en aansluiting regionale netwerk

¹⁷ Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, JenV, 2016.

4.1 Watermanagementcentrum Nederland (WMCN)

Het Watermanagementcentrum Nederland is een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat, KNMI, de waterschappen en Defensie¹⁸. Het WMCN verzorgt de dagelijkse berichtgeving voor belanghebbende van het Nederlandse watersysteem. Bij verwachte bijzondere situaties informeert en adviseert het WMCN de landelijke en regionale waterbeheerders over de hoogwaterdreiging. Het WMCN werkt bij de uitvoering van zijn taken nauw samen met de regionale onderdelen en het crisisteam van Rijkswaterstaat, de beleidsdirectie Water en Bodem van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van Defensie, het KNMI, de waterschappen, de provincies, kennisinstellingen en de veiligheidsregio's. In het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO) zijn rol en taak van deze organisaties in het geval van hoogwater en overstromingen beschreven.

4.2 Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (WMCN-LCO)

Op landelijk niveau is er een centrale rol voor het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN) en de daaraan verbonden Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (WMCN-LCO). WMCN-LCO stelt een Landelijk Waterbeeld op van de hoogwater situatie, heeft een coördinerende rol en kan adviseren over buitengewone maatregelen. WMCN-LCO neemt geen operationele beslissingen. WMCN-LCO vraagt in de warme fase situatierapporten op van de waterschappen en Rijkswaterstaat, en levert verwachtingen met betrekking tot weer en hydrologie. Daarnaast beschikt WMCN-LCO over informatiesystemen zoals het Landelijk Informatiesysteem Water en Overstromingen (LIWO). In WMCN-LCO hebben naast de gebruikelijke crisisrollen¹⁹ inhoudelijke experts en liaisons van relevante partijen zitting. Tevens kunnen experts van Rijkswaterstaat, de waterschappen en Deltares worden ingeschakeld voor spoedadvies.

4.3 Departementen

Ieder departement is zelf verantwoordelijk voor het informeren van de interne organisatie en de organisaties binnen hun beleidsterrein. Wanneer een melding (bijvoorbeeld het landelijk waterbeeld) er aanleiding toe geeft, activeren zij hun eigen departementale crisisorganisatie. Het doel van deze opschaling is om de impact van het Landelijk Waterbeeld te bepalen voor het beleidsterrein van het departement. Op basis van deze impactanalyse wordt vervolgens

bekeken welke maatregelen genomen moeten worden binnen het eigen beleidsterrein en eventueel binnen het departement. Maatregelen die centrale coördinatie vergen, of die impact hebben op maatregelen die andere departementen nemen, worden binnen de interdepartementale crisisorganisatie afgestemd en gecoördineerd. Voorbeelden hiervan zijn communicatie naar sectoren en burgers, en schaarste in middelen en prioritering in inzet van materieel en evacuatiebeslissingen. Vanuit de departementale opschaling worden de bestuurders en bewindspersonen geïnformeerd en voorbereid op een mogelijke interdepartementale opschaling.

4.4 Interdepartementale opschaling - Nationaal Crisiscentrum (NCC)

De interdepartementale opschaling staat beschreven in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming. Het Interdepartementaal Afstemmingsoverleg (IAO), de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) en de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) kunnen bij hoogwater en (dreigende) overstromingen aangevuld worden met vertegenwoordigers van decentrale overheden (veiligheidsregio, gemeenten, waterschappen) en van aanbieders van vitale processen (semioverheid/private partijen). Een liaison LCO, zo nodig de voorzitter van de LCO, kan deelnemen om een toelichting te geven op het waterbeeld en de impact ervan.

4.5 Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC)

Het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC) kan op verzoek de getroffen regio of de opvang regio faciliteren en ondersteunen door middel van capaciteitsmanagement (ook wel bijstandcoördinatie) en informatiemanagement. Indien sprake is van schaarste aan capaciteiten formuleert het LOCC het advies aan de MCCb over het verdelen van de schaarse middelen.

Bij een grote maatschappelijk impact kan het zijn dat gemeenten of veiligheidsregio's of ministers maatregelen willen nemen. Het LOCC voert dan in ieder geval de boven genoemde (kern)taken uit (capaciteitsmanagement, informatiemanagement en operationele advisering). Vanuit deze kerntaken verbindt en ondersteunt het LOCC de generieke decentrale operationele crisisbeheersing aan specifieke en/of nationale crisisbeheersing. Daarnaast kan op verzoek van de MCCb de coördinatie van bepaalde operaties of delen van operaties alsmede de uitvoering van bepaalde operaties of delen van operaties worden neergelegd bij het LOCC. Dit zal overigens altijd gebeuren in nauwe samenwerking met het NCC, de verschillende departementen, veiligheidsregio's c.q. waterbeheerders. Ook zal gebruik gemaakt worden van de capaciteiten van de verschillende operationele diensten om de daadwerkelijke uitvoering mogelijk te maken. Tot slot kan het LOCC-onderdeel uitmaken van het JenV-nafaseteam om haar expertise in te brengen.

¹⁸ In het WMCN-LCO zitten de experts op het gebied van hoogwater en (dreigende) overstromingen, ondanks dat is het geen formeel CET.

¹⁹ Voorzitter, Informatiecoördinator (tevens adviseur crisisbeheersing), Adviseur meteorologie (KNMI), Adviseur watersystemen, Adviseur waterkeringen, Adviseur gevolgen (schade en slachtoffers), Communicatie, Liaison Unie van Waterschappen, Liaison DCC-lenW, Liaison lenW-DGWB, Liaison Rijkswaterstaat bestuur staf.

4.6 LOCC Bovenregionaal en Nationaal (LOCC-B/N)²⁰

Binnen de crisisbeheersing²¹ is behoefte aan operationele coördinatie en advisering op Rijksniveau en aan een bovenregionaal platform dat voor een collegiale afstemming kan dienen indien er meerdere veiligheidsregio's bij een incident betrokken zijn. De werknamen van deze platforms zijn respectievelijk LOCC-B (Bovenregionaal) en LOCC-N (Nationaal). Deze platforms worden door het LOCC gefaciliteerd met benodigde capaciteiten, operationeel advies en operationeel plan van aanpak.

Er zijn crises denkbaar waar behoefte is aan een meer bovenregionale afstemming indien twee of meer veiligheidsregio's bij een incident betrokken zijn. In die gevallen is het mogelijk een LOCC-B te activeren. Het LOCC-B geeft advies aan de betrokken regio's en monitort de regionale effecten van de besluitvorming. Het LOCC-B wordt op verzoek van de (één of meerdere) veiligheidsregio's geactiveerd.

Een LOCC-N wordt op verzoek van de NCTV geactiveerd en geeft op Rijksniveau een advies over de operationele haalbaarheid van OOV-diensten van een voorgenomen bestuurlijk besluit en monitort de effecten van de uitvoering van het besluit.

4.7 Veiligheidsregio's

Kerntaken veiligheidsregio bij een (dreigende) ramp en/of crisis zijn:

- Het coördineren en daadwerkelijk verlenen van operationele hulp bij ramp en crisis;
- Het inventariseren van risico's bij rampen en crises voor operationele voorbereiding en een juiste bestuurlijke afweging van besluiten;
- Het organiseren van de rampen- en crisisbeheersing in de regio, ook bovenregionaal (GRIP5);
- Het waarschuwen en alarmeren van de bevolking bij dreigende rampen/crises;
- Het geven van handelingsperspectieven aan de bewoners (crisiscommunicatie) eventueel in afstemming met NKC.

Zoals bij de interdepartementale opschaling van het NCC beschreven sluiten op uitnodiging van de voorzitter MCCb gemandateerde vertegenwoordigers van de veiligheidsregio's aan bij de nationale crisisstructuur voor de bovenregionale en landelijke afstemming.

4.8 Waterbeheerders

Rijkswaterstaat en de waterschappen zijn de waterbeheerders in Nederland. Zij zorgen er onder meer voor dat het land is beschermd tegen hoogwater en (dreigende) overstromingen. Zij hebben de volgende verantwoordelijkheden:

- Het op tijd waarschuwen van de verantwoordelijke overheden voor hoogwater of storm;
- Het informeren van het WMCN-LCO in geval van knelpunten die een risico vormen voor de waterveiligheid;
- Het bewaken van waterstaatkundige werken tijdens hoogwater en dreigende overstromingen;
- Het treffen van (tijdelijke) maatregelen ter voorkoming van doorbraken en overstromingen.

4.9 Aanbieders van vitale processen

Bepaalde processen zijn zo belangrijk voor de Nederlandse samenleving dat uitval of verstoring tot ernstige maatschappelijke ontwrichting leidt en een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Deze processen vormen de Nederlandse vitale infrastructuur. Indien een (vitale) partnerorganisatie geraakt wordt door de overstroming dan vindt afstemming plaats met de desbetreffende veiligheidsregio'(s). Op landelijk niveau worden aanbieders van vitale processen vertegenwoordigd door hun eigen vakdepartement in de nationale crisisbesluitvormingsstructuur. Op verzoek leveren zij informatie voor het totaalbeeld en kunnen zij advies leveren voor de besluitvorming. Ook kunnen ze worden uitgenodigd om deel te nemen aan crisisoverleggen. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de relevante vitale en bij overstromingen kwetsbare processen. Wanneer de continuïteit van de vitale processen in gevaar komt, dient de aanbieder hiervan melding te maken bij de toezichthouder dan wel de crisiscoördinator²².

²⁰ Naast de in paragraaf 4.6 genoemde bovenregionale platforms zijn er ook nog andere bovenregionale samenwerkingsverbanden zoals bijvoorbeeld de SCOR en de regio Noord-Holland boven het Noordzeekanaal.

²¹ Interdepartementaal Overleg Crisisbeheersing (IOCB), Portefeuillehouder overleg Bevolkingszorg, Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) (Samengevat Inrichtingsplan t.b.v. informatie potentiële leden, sept. 2019).

²² Telecomaانبieders melden continuïteitsproblemen aan de crisiscoördinator van het DCC-EZK.

5 Pers- en Publiekscommunicatie in geval van hoogwater en overstromingen

5.1 Algemeen

Crisiscommunicatie in het geval van hoogwater en (dreigende) overstroming is belegd bij de betreffende veiligheidsregio. Het informeren van de verschillende doelgroepen (zoals algemeen publiek, bedrijven, getroffen, boeren) gebeurt in de regel in de regio via de verschillende communicatiemiddelen die ter beschikking staan en wordt gecoördineerd binnen een Regionaal Actiecentrum Communicatie (RAC). Het RAC ondersteunt het Regionaal Operationeel Team (ROT) en Regionaal Beleidsteam (RBT). In het ROT en RBT is een communicatieadviseur aanwezig die adviseert over de communicatie aanpak. Ook wordt in deze overleggen afgestemd met de netwerkpartners zoals Rijkswaterstaat en waterschappen. De deelnemende partijen aan een RAC worden mede bepaald op basis van de aard en locatie van de (dreigende) overstroming.

Indien een overstromingsscenario meerdere veiligheidsregio's treft, heeft de voorzitter van de bronregio de coördinatie over de handhaving van de openbare orde en generieke openbare veiligheid (of er wordt in overleg met overige betrokken regio's een coördinerende regio aangewezen). Deze regio coördineert dan ook de crisiscommunicatie en is eerste aanspreekpunt voor de rijksoverheid. In verschillende regio's zijn hierover reeds afspraken gemaakt, zoals bijvoorbeeld in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal en in de Randstad (SCOR).

Als de crisis nationale impact heeft en potentieel ontwrichtend is voor de samenleving (meerdere vitale processen en mensenlevens zijn in het geding), komt coördinatie van de crisiscommunicatie op nationaal niveau te liggen bij het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie.

5.2 Risico en crisiscommunicatie

Communicatie vindt plaats zowel in acute situaties als bij dreigende overstromingen. Zowel voorafgaand aan een hoogwatersituatie of (dreigende) overstroming (risicocommunicatie) als tijdens en na een (dreigende) overstroming (crisiscommunicatie) worden communicatie tools ingezet om verschillende doelgroepen te bereiken. Per scenario, bijvoorbeeld zoals geformuleerd in hoofdstuk 2, dient zowel bij risico- als bij crisiscommunicatie nagedacht te worden over de doelgroep, afzender, boodschap en middelen.

Aandachtspunt hierbij is ook het internationale aspect. Het is goed om reeds in de koude fase bij grensregio's te checken wat voor handelingsperspectieven over de grens worden meegegeven en hoe dat van invloed is op de eigen aanpak en boodschappen.

Risicocommunicatie

Ook wanneer er nog geen acute crisis is, wordt er actief gecommuniceerd naar burgers en bedrijven over het reële risico dat we in Nederland lopen op hoogwater en overstromingen. Het ministerie van IenW draagt zorg voor deze risicocommunicatie over de risico's en handelingsperspectieven, die er zijn en werkt hierbij nauw samen met de veiligheidsregio's en overige betrokken partners.

Risicocommunicatie vindt onder andere op de volgende manieren plaats:

- Bij herdenkingsbijeenkomsten, zoals die van de watersnoodramp in 1953;
- Via websites (overstroomik.nl, crisis.nl, onswater.nl);
- Via (Sociale) media;
- Door middel van interviews met media en het uitwerken van eigen content (interviews, animaties en infographics);
- Door gezamenlijke ontwikkeling en verspreiding van (regionale) kaarten met informatie over overstroming en evacuatie.

Crisiscommunicatie en Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie

Wanneer nationaal wordt opgeschaald wordt het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC) ingericht voor de coördinatie van de communicatie. Het proces van opschaling en instelling van het NKC is bij hoogwater en overstromingen niet anders dan bij andere crises en wordt beschreven in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming (2016). Het NKC zal bij hoogwater en overstromingen in ieder geval worden samengesteld uit communicatiespecialisten vanuit de directie communicatie van IenW, het NCC en de Directie Communicatie van JenV aangevuld met liaisons van overige betrokken communicatiepartners.

Ten tijde van hoogwater en overstromingen kunnen, indien nodig, onder andere de volgende communicatiemiddelen worden ingezet:

- Websites (crisis.nl, rijksoverheid.nl, ikbenveilig.nl, Rijkswaterstaat.nl);
- NL-Alert;
- WAS-palen;
- (Sociale) media;
- Publieksinformatienummers 0800 – 1351;
- Calamiteitenzender;
- Hulpdiensten (uit huis halen bij evacuatie).

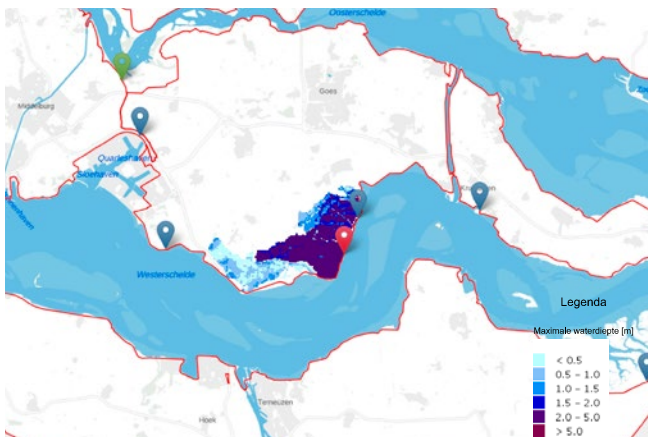
Bijlagen

Bijlage 1 Kaarten voorbeeld scenario's

Voorbeeldscenario Baarlandpolder (kust)

Baarlandpolder (Zuid-Beveland)

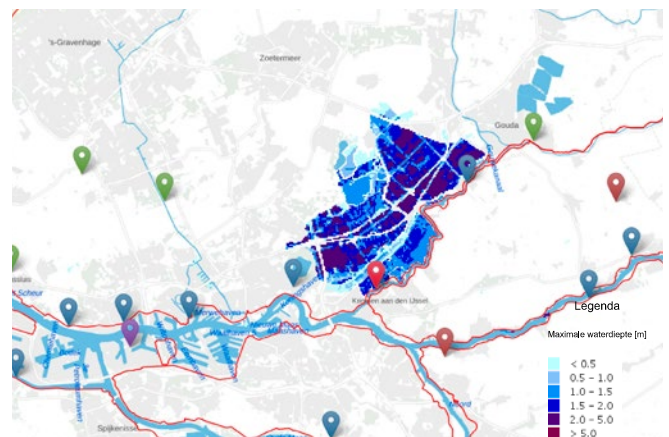
- kleine diepe polder

Voorbeeldscenario (combinatie hoge rivierafvoer en storm):

Schielands Hoge Zeedijk, langs Hollandse IJssel

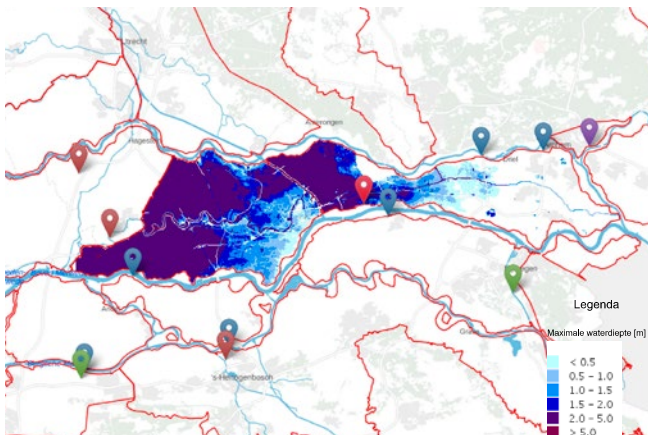
- diep, laaggelegen polder

Voorbeeldscenario Ochten (rivieren)

Ochten (Betuwe)

- grote diepe polder

Bijlage 2 Wettelijk kader

Dit wettelijk kader gaat in op de bevoegdheden en verantwoordelijkheden in de waterkolom. In de Waterwet is een regeling over 'gevaar voor waterstaatswerken' opgenomen¹. Hieronder wordt ingegaan op deze regeling, die zal opgaan in de Omgevingswet². In de Omgevingswet zijn de artikelen inhoudelijk vrijwel ongewijzigd ten opzichte van de Waterwet. Daarnaast bevat de Omgevingswet overgangsrecht voor besluiten en plannen die onder de Waterwet zijn vastgesteld.

In bijlage 9 is een overzicht opgenomen van relevante regelgeving onder de Waterwet en de Omgevingswet. Gezien het belang van het evacuatiebesluit, is tevens in bijlage 10 een overzicht gegeven van de verantwoordelijkheden van de minister van JenV, burgemeester, voorzitter veiligheidsregio, Commissaris van de Koning en specifieke bevoegdheden, gebaseerd op het huidige en het toekomstige wettelijk kader.

1. Definities

Waterstaatswerk: oppervlaktewaterlichaam (bijvoorbeeld een rivier of meer), bergingsgebied, waterkering of ondersteunend kunstwerk³;

Gevaar: omstandigheid waardoor de goede staat van een of meer waterstaatswerken onmiddellijk en ernstig in het ongereede is of dreigt te geraken (art. 5.28, eerste lid Waterwet/artikel 19.13, eerste lid, Omgevingswet).

2. Bevoegd gezag en rollen

Waterbeheerders van de waterstaatswerken

In hoofdzaak zijn dat de waterschappen en Rijkswaterstaat (voor rijkswateren en waterkeringen in beheer van het rijk).

Bestuurlijke interventies

- Bij gevaar door een primaire waterkeringen kan de minister van IenW rechtstreeks interveniëren;⁴
- Bij gevaar voor overige waterstaatswerken kan in eerste instantie Gedeputeerde Staten (bij spoed de Commissaris van de Koning (CdK)) interveniëren en in tweede instantie de minister van IenW, indien GS en de CdK onvoldoende gebruik (kunnen) maken van hun bevoegdheden (artikel 19.16 Omgevingswet).

Voorbeelden bevoegd gezag⁵

- Voor de Europoortkering is Rijkswaterstaat (RWS) de beheerder (het rijk is beheerder van de waterkeringen die in bijlage III van het Waterbesluit zijn vermeld);
- Voor de kustwering zijn de waterschappen in beginsel de kering beheerder;
- Voor de Noordzee is RWS de waterbeheerder.

3. Informatieplicht bij hoogwater ("waterbeeld")

Bij hoogwater met gevaar voor primaire waterkering heeft de minister van IenW een informatieplicht (hoogwaterstanden, overschrijding alarmeringspeilen/waarde e.d.) aan beheerders van primaire keringen en Gedeputeerde Staten (GS) (artikel 3.3 Waterwet/artikel 19.10, derde lid, Omgevingswet).

4. Bevoegdheden en wettelijke grondslag

Normale bevoegdheden waterbeheerder

Bij gevaar voor waterstaatswerken worden door de waterbeheerders in beginsel de reguliere bevoegdheden ingezet ter beperking van het gevaar (art. 5.3 Waterwet). Voorbeelden zijn:

- Sluiten kering, gebruik sluitingsmiddelen, bemalen;
- Activeren bergingsgebied;
- Onverwijld nodige maatregelen treffen bij verontreiniging bodem en oever van oppervlaktewaterlichamen (artikel 5.15 Waterwet).

Bijzondere bevoegdheid waterbeheerder (art. 5.30 Waterwet/artikel 19.15 Omgevingswet)

Bij gevaar voor waterstaatswerken is de beheerder bevoegd de nodige maatregelen te treffen zo nodig in afwijking van de wet, doch niet van de Grondwet of internationaalrechtelijke verplichtingen. Dit zijn bijzondere bevoegdheden. Hierbij geldt de eis dat gebruikmaking van deze bevoegdheid door het waterschap onverwijld moet worden gemeld aan Gedeputeerde Staten. Indien het bestuur van een waterschap van deze bevoegdheid gebruik heeft gemaakt in verband met gevaar voor een primaire waterkering, meldt hij dit onverwijld aan de minister van IenW in plaats van aan Gedeputeerde Staten.

Rijksheer

De Waterwet kent geen rijksheer. Dit neemt niet weg dat bij hoogwater en overstroming het optreden van een rijksheer aan de orde kan zijn. Dit is dan vanuit andere wetgeving dan de Waterwet. Een rijksheer heeft een belangrijke informatiepositie en kan daarom ook een liaisonrol tussen ministerie en de regio vervullen. De CdK is coördinerend rijksheer.

¹ Hoofdstuk 5, paragraaf 5 van de Waterwet, afdeling 19.4 van de Omgevingswet.

² Geplande inwerkingtreding van de Omgevingswet is 01-01-2022.

³ Artikel 1.1 Waterwet/Bijlage I Omgevingswet.

⁴ Deze bestuurlijke interventies in de warme fase - bij gevaar voor waterstaatswerken - moeten worden onderscheiden van de toezichtstaak van de ILT op de primaire waterkeringen in de koude fase. In geval van bestuurlijke interventies bij gevaar (op grond van art. 5.31, vierde lid, Waterwet) treden de DG RWS of dGWB op namens de minister.

⁵ Dit zijn slechts voorbeelden. RWS is ook voor andere waterstaatswerken beheerder.

Rijksheren in formele zin zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen functionarissen die in buitengewone omstandigheden in hun eigen werkgebied bepaalde noodbevoegdheden namens de vakminister kunnen uitoefenen. Van buitengewone omstandigheden is sprake als een vitaal belang van de samenleving wordt bedreigd of aangetast en de gewone bevoegdheden ontbreken of ontoereikend zijn om die situatie aan te pakken.

Optreden door hoger gezag bij gevaar voor waterstaatswerken

Bij gevaar voor een primaire waterkering (artikel 5.31, lid 4 juncto 3.13 Waterwet/artikel 2.36 Omgevingswet):

- Indien een waterschap niet of niet voldoende optreedt bij gevaar voor een primaire waterkering, kan de minister van IenW het waterschap een aanwijzing geven, na overleg met waterschap tenzij spoed⁶;
- Indien een waterschap de aanwijzing niet of niet naar behoren uitvoert, kan de minister van IenW zelf voorzien ten laste van en namens het waterschap (besluit tot indeplaatsstelling; zie hieronder).

Bij gevaar voor overige waterstaatswerken (art. 5.31 juncto 3.12 Waterwet/artikel 19.16 en 2.36 Omgevingswet):

- Indien een waterschap niet of niet voldoende optreedt bij gevaar, kan Gedeputeerde Staten het waterschap een aanwijzing geven, na overleg met waterschap, tenzij er spoed is;
- Indien een waterschap de aanwijzing niet of niet naar behoren uitvoert, kan Gedeputeerde Staten daarin zelf voorzien ten laste van en namens het waterschap;
- Eis: Gedeputeerde Staten (GS) onverwijld melden aan de minister van IenW;
- De Commissaris van de Koning (CdK) kan bevoegdheden Gedeputeerde Staten uitoefenen bij spoed.

Bij gevaar voor overige waterstaatswerken (art. 5.31 lid 3 juncto 3.13 Waterwet/2.36 Omgevingswet juncto 121 leden 2 en 4, 121a t/m e en 121g Provinciewet):

- Indien GS of CdK ten onrechte niet of niet voldoende gebruik maken van hun interventiebevoegdheden, kan de minister van IenW aan Gedeputeerde Staten of het waterschap een aanwijzing geven, na overleg met hen tenzij er spoed is;
- Indien een waterschap de aanwijzing niet of niet naar behoren uitvoert, kan de minister van IenW daarin zelf voorzien ten laste van het bestuur van een waterschap (besluit tot indeplaatsstelling).

Besluit tot indeplaatsstelling

Voor de indeplaatsstelling geldt een speciale procedure waarin de artikelen 121 leden 2 en 4 en 121a t/m 121e van de Provinciewet van overeenkomstige van toepassing zijn. Onder meer geldt dan een plicht tot ingebrekestelling tenzij er spoed is; ook geldt voor het besluit tot indeplaatsstelling zowel opschriftstelling als bekendmaking (bij spoed zo spoedig mogelijk). De minister van BZK krijgt een

afschrift van zowel het voornemen als het besluit. De minister van IenW kan voorts voor de uitvoering van het besluit tot indeplaatsstelling aanwijzingen geven aan Gedeputeerde Staten of Commissaris van de Koning en de terbeschikkingstelling van provincieambtenaren vorderen. Van een besluit tot indeplaatsstelling kan rechtstreeks beroep worden ingesteld bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bergingsgebieden (artikelen 5.4, 5.26 en 7.14 Waterwet/10.3, vierde lid, en 15.13 Omgevingswet)

Bergingsgebieden dienen als buffer bij overtollig water. Deze gebieden maken onderdeel uit van het watersysteem. De beheerder kan deze gebieden laten onderlopen ("activeren"). Dit activeren valt in de categorie normale bevoegdheden en is dus geen bijzondere bevoegdheid.

Bergingsgebieden worden via het ruimtelijk spoor en in de legger vastgelegd. Er geldt een duldplicht voor rechthebbenden (eigenaren en dergelijke) van bergingsgebieden; zij hebben wel recht op schadevergoeding. Bergingsgebieden moeten worden onderscheiden van noodoverloopgebieden.

Noodoverloopgebieden

Noodoverloopgebieden maken geen deel uit van het watersysteem. Deze gebieden komen slechts voor inundatie in aanmerking, indien de reguliere bergingscapaciteit van een watersysteem, zoals een rivier, niet langer toereikend is om het teveel aan water te bergen. Het gaat hierbij om boven maatgevende omstandigheden, omstandigheden waarop het watersysteem niet is berekend. Noodoverloopgebieden vervullen een functie ten behoeve van de openbare orde en veiligheid. Het is derhalve de algemene kolom die bevoegd is tot het inzetten van een noodoverloopgebied. Het waterschapsbestuur kan gebruikmaken van de bevoegdheid ex art. 5.30 Wtw om gevaar voor waterstaatswerken te voorkomen of te beperken. Is de situatie te kwalificeren als een ramp in de zin van de Wet veiligheidsregio's, dan verschuift de bevoegdheid tot het treffen van maatregelen naar de burgemeester of de voorzitter van de veiligheidsregio.

5. Planvorming

Elke (water)beheerder maakt een calamiteitenplan, en is verplicht dit plan af te stemmen met plannen van anderen. Ook dient het calamiteitenplan te worden afgestemd op crisisplannen van de veiligheidsregio en de voor het waterbeheer van belang zijnde rampenbestrijdingsplannen. Een ontwerp van een calamiteitenplan dient voor commentaar te worden gezonden aan de besturen van de veiligheidsregio's, waarbinnen de waterstaatswerken zijn gelegen (artikel 5.29 Waterwet/19.14 Omgevingswet).

Bij het opstellen van de calamiteitenplannen dient ook rekening gehouden te worden met andere relevante wet- en regelgeving. Voorbeelden hiervan zijn; internationale/grensoverschrijdende wetgeving cq. verdragen, zoals het verdrag inzake bescherming en gebruik van internationale waterlopen en het Schelde-, Maas- en Rijnverdrag.

⁶ Onder de Omgevingswet wordt overleg tussen overheden niet meer expliciet benoemd, maar is dit een integraal onderdeel van het systeem.

6. Relatie met evacuatie

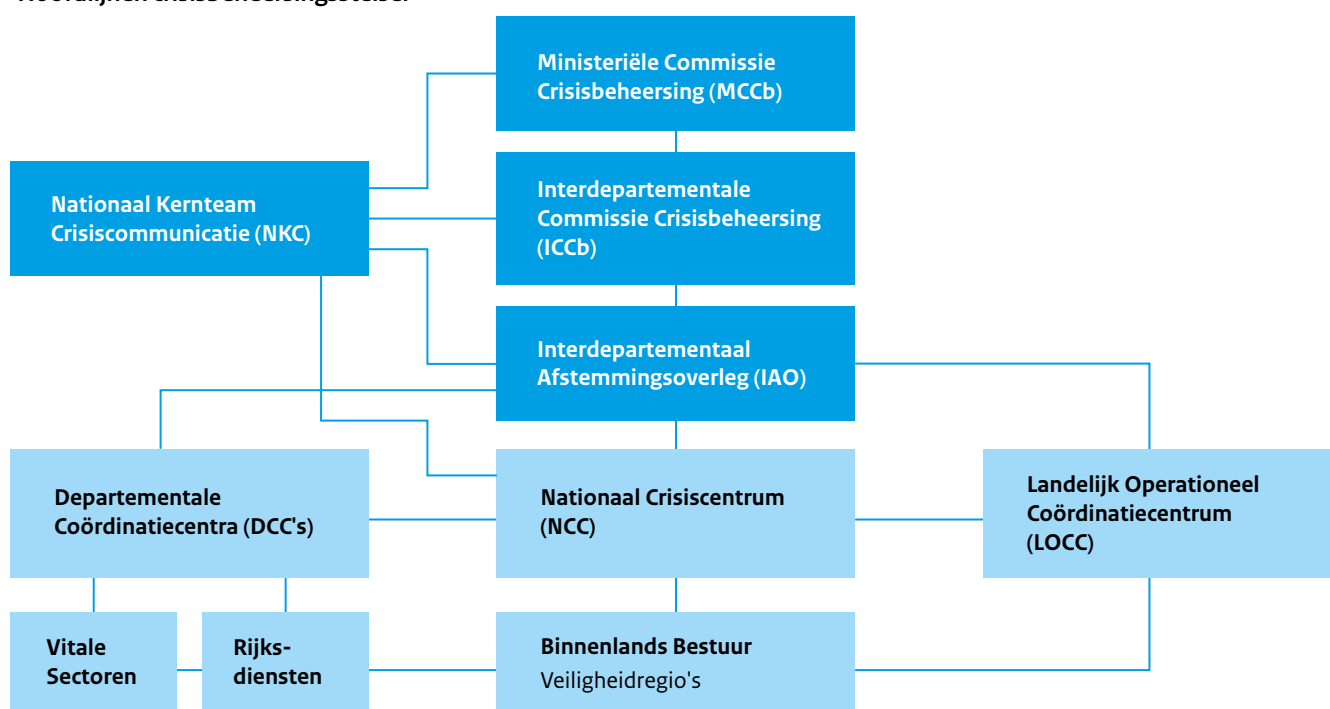
Hoogwater en overstromingen kunnen leiden tot evacuatie.

Uitvoering van en besluit tot een evacuatie ligt in eerste aanzet bij de veiligheidsregio's. Gezien het belang van evacuatie zijn bijbehorende bevoegdheden in bijlage 10 verder uiteengezet.

Bijlage 3 Interdepartementale crisisstructuur

Ingeval van een (dreigende) overstroming dat een gecoördineerd optreden van de (rijks)overheid vereist en/of waarbij de nationale veiligheid in het geding is, kunnen één of meer onderdelen van de nationale crisisorganisatie, zoals beschreven in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, worden benut. Onderdelen worden naar behoefte ingezet en flexibel ingericht en samengesteld. De kern van de nationale crisisstructuur bestaat uit de Interdepartementale en de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing.

Hoofdpijnen crisisbeheersingsstelsel

Structuur crisisorganisatie conform Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing en Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming

Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb)

De Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb), voorgezeten door de minister van Justitie en Veiligheid of de minister-president, besluit (bij meerderheid van stemmen) over het geheel van maatregelen en voorzieningen met het oog op een samenhangende aanpak in een situatie waarbij de nationale veiligheid in het geding is of kan zijn, of in een andere situatie die een grote uitwerking op de maatschappij heeft of kan hebben.

Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb)

De Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) is een commissie op hoog ambtelijk niveau (DG), voorgezeten door de Nationaal Coördinator Terrorismedbestrijding en Veiligheid (NCTV). De commissie adviseert de MCCb en neemt zo nodig en mogelijk ook zelf besluiten.

Op uitnodiging kunnen deskundigen ICCb en MCCb bijwonen. Te denken valt aan deskundigen op een specifiek terrein of aan vertegenwoordigers van andere overheden, overheidsdiensten of (vitale) sectoren. Met betrekking tot de hoogwaterdreiging, de duiding daarvan en eventueel te nemen maatregelen kan een voorzitter van WMCN-LCO als inhoudelijk adviseur deelnemen.

Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC)

Het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC) fungeert tijdens een incident of crisis als informatieknoppunt voor de rijksoverheid op het gebied van pers- en publiekscommunicatie. Het NKC adviseert de crisis-overleggen op rijksniveau over de te volgen communicatiestrategie en de communicatieve gevolgen van (voor) genomen besluiten.

Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC)

Het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC), bemenst door de OOV-kolommen (politie, brandweer, GHOR, Defensie en gemeente), zorgt voor een geïntegreerde benadering van de operationele aspecten van crisisbeheersing op nationaal niveau (onder andere overzicht inzetbare capaciteiten, operationele handelingsperspectieven en landelijk operationeel advies) in het kader van primair openbare orde en veiligheid. Het LOCC is 24/7 bereikbaar.

Interdepartementale Afstemmingsoverleg (IAO)

ICCb en MCCb worden ondersteund en geadviseerd door een Interdepartementaal Afstemmingsoverleg (IAO) en een multidisciplinaire staf die naar behoefte worden ingezet en flexibel worden ingericht en samengesteld, bijvoorbeeld ten behoeve van de informatievoorziening, beeld- en oordeelsvorming, advies over specifieke aspecten, crisiscommunicatie of parlementaire verantwoording. Met betrekking tot de hoogwaterdreiging, de duiding daarvan en eventueel te nemen maatregelen kan een voorzitter van WMCN-LCO als inhoudelijk adviseur deelnemen.

Nationaal Crisiscentrum (NCC)

Het permanent (24/7) bezette Nationaal Crisiscentrum (NCC) vervult de functie van interdepartementaal coördinatiecentrum en ondersteunt de nationale crisisstructuur en daarbij betrokken partijen met informatiemanagement, haar netwerk, expertise en faciliteiten.

Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC)

Het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC-IenW) vertegenwoordigt het ministerie in de (inter)nationale wereld van crisisbeheersing. Zij speelt een centrale rol bij het coördineren van calamiteiten, crises en rampen op het gebied van infrastructuur, water, klimaat en milieu. Het DCC-IenW is een verbindende schakel bij elke crisis.

De afspraken over de inrichting en werkwijze van de nationale crisisstructuur zijn vastgelegd in het Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing en uitgewerkt het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming⁷.

⁷ Meer informatie: <https://www.nctv.nl/themas/crisisbeheersing/documenten/publicaties/2016/09/13/nationaal-handboek-crisisbesluitvorming>.

Bijlage 4 Overzicht vitale processen en bij overstrooming kwetsbare functies

In deze bijlage is in tabel 1 een overzicht weergegeven van de Nederlandse vitale processen conform de vitaliteitsbeoordeling zoals door het rijk is vastgesteld. Er is onderscheid gemaakt tussen de categorie A en de categorie B om recht te doen aan de diversiteit binnen de vitale infrastructuur, om te kunnen prioriteren bij onder andere incidenten en om maatwerk bij weerbaarheid verhogende maatregelen mogelijk te maken. Categorie A vitale processen hebben grotere gevolgen bij uitval dan categorie B vitale processen. Op deze indeling zijn een aantal uitzonderingen te noemen. Zo zijn Politie en Defensie op basis van aanvullende criteria gecategoriseerd als vitaal B.

Daarnaast is in tabel 2 een overzicht weergegeven van de bij overstrooming kwetsbare functies zoals benoemd in het Delta-programma Ruimtelijke Adaptatie onder de noemer van de nationale aanpak vitaal en kwetsbaar. Dit zijn functies die cruciaal zijn voor de rampenbeheersing bij overstromingen of functies die bij een overstrooming ernstige schade met zich mee kunnen brengen voor mens, milieu of economie.

Categorie A

In deze categorie staat de infrastructuur die bij verstoring, aantasting of uitval de ondergrenzen van minstens een van de drie impactcriteria (economisch, fysiek of sociaal maatschappelijk) voor categorie A raakt en daarnaast ook voldoet aan het criterium van cascade gevolgen:

- Economische gevolgen: > ca. 50 miljard euro schade of ca. 5,0% dalen reëel inkomen;
- Fysiek gevolgen: meer dan 10.000 personen dood, ernstig gewond of chronisch ziek;
- Sociaal maatschappelijke gevolgen: meer dan 1 miljoen personen ondervinden emotionele problemen of ernstig maatschappelijke overlevingsproblemen;
- Cascade gevolgen: uitval heeft als gevolg dat minimaal twee andere sectoren uitvallen.

Categorie B

In deze categorie staat de infrastructuur die bij verstoring, aantasting of uitval de ondergrenzen van minstens een van de drie impactcriteria voor categorie B raakt:

- Economische gevolgen: > ca. 5 miljard euro schade of ca. 1% daling reëel inkomen;
- Fysieke gevolgen: meer dan 1.000 personen dood, ernstig gewond of chronisch ziek;
- Sociaal maatschappelijke gevolgen: meer dan 100.000 personen ondervinden emotionele problemen of ernstig maatschappelijke overlevingsproblemen.

Tabel 1 Vitale processen

Processen	Categorie	Sector	Ministerie
Landelijk transport en distributie elektriciteit	A	Energie	EZK
Regionale distributie elektriciteit	B		
Gasproductie, landelijk transport en distributie gas	A		
Regionale distributie gas	B		
Olievoorziening	A		
Internet en datadiensten	B	ICT/Telecom	EZK
Internettoegang en dataverkeer	B		
Spraakdienst en SMS (mobiel en vast) ⁸	B		
Plaats- en tijdsbepaling via GNSS (Global Navigation Satellite System)	B		IenW
Drinkwatervoorziening	A	Drinkwater	IenW
Keren en beheren waterkwaliteit	A	Water	IenW
Vlucht- en vliegtuigafhandeling	B		
Scheepvaartafwikkeling	B		
Vervoer van personen en goederen over (hoofd)spoorweginfrastructuur	B	Transport	IenW
Vervoer over (hoofd)wegennet	B	Transport	IenW
Grootschalige productie/verwerking en/of opslag (petro-) chemische stoffen	B	Chemie	IenW
Opslag, productie en verwerking nucleair materiaal	A	Nucleair	IenW
Toonbankbetalingsverkeer	B	Financieel	FIN
Massaal giraal betalingsverkeer	B		
Hoogwaardig betalingsverkeer tussen banken	B		
Effectenverkeer	B		
Communicatie met en tussen hulpdiensten middels 112 en C2000	B	OOV	JenV
Inzet politie	B		
Basisregistraties personen en organisatie	B	Digitale overheidsprocessen	BZK
Interconnectiviteit (transactie-infrastructuur voor informatie uit basisregistratie)	B		
Elektronisch berichtenverkeer en informatieverschaffing aan burgers	B		
Identificatie en authenticatie van burgers en bedrijven	B		
Inzet Defensie	B	Defensie	DEF

Tabel 2. Kwetsbare processen

Processen	Sector	Ministerie
Afvalwaterketen	Afvalwater	IenW
Gezondheid Zorginstellingen	Gezondheid	WVS
Infectieuze stoffen/genetisch gemodificeerde organismen		IenW, WVS

⁸ Voor alle ICT/Telecomprocessen geldt dat deze zowel via vast als mobiele aansluitingen en infrastructuur worden verzorgd met uitzondering van sms, hier geldt alleen dat deze via mobiele aansluitingen en infrastructuur worden verzorgd.

Bijlage 5 Strategische dilemma's en aandachtspunten

Bij strategische dilemma's en aandachtspunten gaat het erom een (niet-uitputtende) beschrijving te geven van mogelijke dilemma's en aandachtspunten, die een rol kunnen spelen bij de voorbereiding van de besluitvorming in de diverse crisis-gremia, zoals het ICCb/MCCb.

Dilemma 1:

Het wel of niet voorbereiden en uitvoeren van een evacuatie, wanneer er sprake is van grote onzekerheid⁹.

Overwegingen

- Wat zijn de risico's als er niet wordt geëvacueerd? Hoe hoog komt het water en wat valt er qua vitale infrastructuur uit?
- Onderscheid zelfredzamen en niet zelfredzamen en de gevolgen voor beide groepen.
- Kunnen we bij niet evacueren contact houden met burgers; blijft infrastructuur werken?
- Kan voeding en drinkwater gegarandeerd blijven? Welke noodvoorzieningen zouden ingezet kunnen worden.
- Zijn er "speciale transporten"¹⁰ nodig?
- Wat zijn de mogelijkheden om tot evacuatie over te gaan? Zowel op korte als op lange termijn.
- Is het mogelijk om het gebied op te delen om prioriteiten per gebied te bepalen?
- Wat zijn de beschikbare capaciteiten? Denk aan uitvoerbaarheid, opvanglocaties, kosten.
- Grote industrieën hebben tijd nodig om veilig te kunnen afschakelen. Is duidelijk wanneer zij het evacuatiebesluit moeten ontvangen, willen ze nog de nodige maatregelen kunnen nemen?
- In welke volgorde wordt er (preventief) geëvacueerd?

Handelingsperspectieven

- Het Kader Grootchalige Evacuatie (JenV, 2014) geeft inzicht in de gevolgen van het evacueren van een gebied. Hierin zijn ook de nodige handvatten gegeven.

Aandachtspunten

- Met het stilleggen van bedrijven zijn grote kosten gemoeid.
- We dienen rekening te houden met burgers die snel zelf preventief evacueren.

Dilemma 2:

Welke prioriteiten worden gesteld bij het verdelen van schaarse middelen?

Overwegingen

- Wat zijn/worden de schaarse middelen (bijvoorbeeld hulpdiensten, drinkwater, voeding, elektriciteit ten behoeve van bewoners) en wie hebben (doelgroepen) of waarom (denk aan elektriciteit/communicatie) heb je dat nodig? Dan kunnen prioriteiten worden gesteld.
- Zorg voor een goed overzicht van de maatregelen die door de sectoren zelf zijn genomen of genomen kunnen worden om het tekort op te vangen.
- Bekijk ook goed wat de publiek–private samenwerking kan betekenen voor het opvangen van tekorten.
- Bepaalde resources kunnen ook gevorderd worden door de vakministers; maak duidelijk welke middelen moeten worden gevorderd, hoe de verantwoordelijk vakminister de bevoegdheid tot vorderen in werking kan stellen (bij KB op voordracht van de minister-president) en wat de consequenties zijn van het vorderen van resources.

Handelingsperspectieven

- Contact met aanbieders vitale processen in verband met prioritering (wat je wilt kan wellicht niet altijd) en hulpverlening.
- Betrek ook het LOCC tijdig bij deze afweging, zij hebben zicht op de noodzakelijke verdeling van middelen (en de beschikbaarheid van middelen).
- Gebruik de afwegingskaders zoals deze zijn vastgelegd in dit plan (bijlage 7).

Aandachtspunten

- Betrek communicatie tijdig bij deze afweging. Uiteindelijk moet er een duidelijke communicatieboodschap liggen waarom bepaalde besluiten zijn genomen.

⁹ Het gaat hierbij om grootschalige evacuatievraagstukken, waarbij landelijke coördinatie nodig is. Het evacuatievraagstuk ligt in eerste instantie bij de veiligheidsregio's. Zie ook bijlage 10.

¹⁰ Dit zijn transporten waarvoor speciale begeleiding nodig is, en/of transporten voor bijzondere doeleinden, zoals voor het vervoeren van kunstschaten.

Dilemma 3:

Het wel of niet inzetten van maatregelen die grote impact hebben, zoals preventieve inundatie.

Overwegingen

- Wat is het effect van inundatie? Zijn er minder gevolgen voor mens, dier, vitale processen en cultureel erfgoed dan wanneer er niet zou zijn geïnundeerd?
- Wat gaat verloren en hoe kunnen we dit verlies compenseren?
- Is er een duidelijk afwegingskader om dit besluit te nemen?
- Hoe communiceren we de boodschap naar de bevolking, bedrijfsleven, etc.?
- Zijn alle noodzakelijke partners in beeld, ook regionaal? Zowel publiek als privaat?

Handelingsperspectieven

- Veel controle op dergelijke actie; weten wat je doet en waarom.
- Zorg dat je voldoende klankbord hebt, ook met de vertegenwoordiging van de groepen die geraakt zullen worden door de maatregel.
- Betrek de private sector, bijvoorbeeld via VNO-NCW en de vakministeries.
- Zorg dat er een duidelijke communicatiestrategie ligt, voordat de maatregel wordt ingezet.

Aandachtspunten

- Goede communicatie naar bedrijven en burgers en pers; kosten gevolgen en (zodra)(als) dat kan compensatie aangeven.

Dilemma 4:

Wat wordt er wanneer gecommuniceerd?

Overwegingen

- Openheid past in Nederland.
- Er dient bepaald te worden bij welke trigger wat gecommuniceerd moet worden.
- Waarschijnlijk zal de communicatieboodschap naast algemeen ook doelgroepgericht moeten zijn. Zo zullen niet-zelfredzamen waarschijnlijk eerder geëvacueerd moeten worden. Het is belangrijk dat in de communicatiestrategie voldoende aandacht is voor hoe de verschillende doelgroepen bereikt kunnen worden.
- De weersomstandigheden kunnen zeer goed zijn, wanneer de dreiging gecommuniceerd moet worden. Hier dient rekening mee gehouden te worden bij de communicatie.
- Het verder vooruit communiceren van een dreigende overstroming of hoogwatersituatie kan resulteren in preventieve evacuatie van de burger. Dit heeft grote gevolgen voor zaken die dan al op voorhand geregeld moeten zijn. Zie hiervoor Kader Grootschalige Evacuaties (JenV, 2014).
- Kans dat je iets stil kan houden, is klein.

Handelingsperspectieven

- Er zijn communicatie draaiboeken die rekening houden met communicatie bij grote onzekerheid. Deze zijn beschikbaar via het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC).

Aandachtspunten

- Betrek hier tijdig crisiscommunicatie adviseurs bij.
- Zorg dat je de boodschap persoonlijk brengt, waarbij voldoende aandacht is voor “wat betekent het voor de burger/instelling?”

Bijlage 6 Sleutelbesluiten

Sleutelbesluiten zijn voorziene besluiten voor mogelijke oplossingsrichtingen met een (grote) maatschappelijke gevolgen, die vaak binnen beperkte tijd en met de nodige mediadruk moeten worden genomen.

Op rijksniveau oefenen, conform het Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing, de betrokken ministers hun bevoegdheden uit in overeenstemming met de besluiten van de Commissie. De Commissie neemt geen bevoegdheden over van enige minister en neemt ook geen besluiten over aangelegenheden waarbij een niet-aanwezige minister in het bijzonder is betrokken. De besluiten van de Commissie vormen het kader voor de uitvoering daarvan door publieke en private partners.

Sleutelbesluit: opschalen/inzetten crisisgremia		
Acties	Betrokken partijen	Eigenaarschap: wie gaat erover?
Opstarten Informatieteam (IT) nationaal beeld	NCC, LOCC, ministeries, VR's, Waterschappen	NHC (Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, NHC)
Uniform opschalen decentrale partijen	NCC, LOCC, Veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat, Waterschappen	NHC, NCTV
Opstarten departementale en sectorale crisisstructuren	DCC's, betrokken sectoren	Hoofden DCC-en, sectoren (departementale handboeken CB)
Opstarten NKC	NCC, vakministeries, VR's	Voorzitter NKC (NHC)
Bijeenroepen IAO	NCC, vakministeries	Voorzitter IAO (NCTV) (NHC)
Bijeenroepen ICCb	NCC, vakministeries	NCTV (NHC)
Bijeenroepen MCCb	NCC, vakministeries en AZ	NCTV i.o.m. AZ (Besluit MCCb/ NHC)
Bijeenroepen Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO)	Alle leden LCO (zie landelijk draaiboek)	Voorzitter LCO

Sleutelbesluit: toepassen specifieke (nood)wet- en regelgeving		
Acties	Betrokken partijen	Eigenaarschap: wie gaat erover?
Waterwet, activeren regeling 'gevaar voor waterstaatswerken'	Ministerie van IenW	Minister IenW
Vordering van transport, goederen, materieel en mensen	Vakministers (op hun eigen terrein)	Vakministers
Inzetten bevoegdheden in het kader van Wet Milieubeheer	Ministerie van IenW	Minister IenW
Inzet Rijksheren	Ministeries die beschikken over een Rijksheren: IenW (HID), EZK (regio-ambassadeur), DEF (RMC), VWS (IGZ), LNV (regioambassadeur), JenV (CdK)	Vakministers, CdK (coördinerend Rijksheren)
Inzetten bevoegdheden in het kader van de Oorlogswet	Ministerie van Defensie, Ministerie van AZ	DEF, AZ (MP moet voordracht tot Koninklijk Besluit doen om bevoegdheden in werking te stellen)
Inzetten bevoegdheden in het kader van Wet verplaatsing bevolking	Ministerie van JenV, Ministerie van AZ	JenV, AZ (MP moet voordracht tot Koninklijk Besluit doen om bevoegdheden in werking te stellen)
Wet Veiligheidsregio's (beleidsaanwijzingen rampenbestrijding en crisisbeheersing)	Ministerie van JenV, CdK	Ministerie van JenV, CdK
Gemeentewet (inzet noodbevoegdheden: noodverordening, noodbevel)	Burgemeester, voorzitter VR	Burgemeester, voorzitter VR (indien artikel 39 Wv van toepassing)

Sleutelbesluit: nemen preventieve en mitigerende waterhuishoudkundige maatregelen		
Acties	Betrokken partijen	Eigenaarschap: wie gaat erover?
(Preventieve) inundatie - noodoverloopgebieden	Ministerie van JenV, Ministerie van IenW, betrokken vakministeries, veiligheidsregio's/gemeenten	MCCb, Minister JenV
Preventieve inundatie – bergingsgebieden	Ministerie van JenV, Ministerie van IenW, betrokken vakministeries, veiligheidsregio's/gemeenten, waterbeheerders	Waterbeheerders

Sleutelbesluit: regelen toegankelijkheid van (bedreigd) gebied en voorbereiden/opstarten evacuatie ¹¹		
Acties	Betrokken partijen	Eigenaarschap: wie gaat erover?
Afspraken maken over toegankelijkheid en bereikbaarheid gebieden (voor bijvoorbeeld handhaving openbare orde en veiligheid, hulpverlening, ziekenhuizen, distributiecentra en overige noodzakelijke dienstverlening)	NCC, LOCC, politie, betrokken vakministeries, veiligheidsregio's, provincie en RWS	Burgemeester/Voorzitter Veiligheidsregio en J&V
Evacuatie niet-zelfredzamen	NCC, LOCC, politie, veiligheidsregio's en beheerders instellingen	Burgemeester/Voorzitter Veiligheidsregio
Evacuatie dieren (vee, hobbydieren en gezelschapsdieren)	NCC, LOCC, LNV, politie en veiligheidsregio's, koepelorganisaties zoals LTO	Burgemeester/Voorzitter Veiligheidsregio
Evacuatie zelfredzamen	NCC, LOCC, betrokken vakministeries, politie en veiligheidsregio's	Burgemeester/Voorzitter Veiligheidsregio
Aanvragen (internationale) bijstand	MCCb, vakministeries, NCC, LOCC en veiligheidsregio's	MCCb
Bepalen opvanggebieden	MCCb, ICCb, LOCC, veiligheidsregio's	MCCb (strategisch besluit) VR's (operationeel)
Hulp bieden aan achtergeblevenen	Veiligheidsregio, politie, Defensie, beheerders instellingen	Burgemeester/Voorzitter Veiligheidsregio
Evacuatie instellingen, zoals Gevangenissen Asielzoekerscentra	JenV, veiligheidsregio's	JenV
Afgeleiden van evenementen	JenV, Burgemeesters, Voorzitter Veiligheidsregio's	MCCb
Sluiten scholen, overheidsgebouwen, etc.	OCW, gemeenten, leiding onderwijsinstellingen, beheerders gebouwen, VR's, Rijksgebouwendienst, BZK	OCW, gemeenten, leiding onderwijsinstellingen, beheerders gebouwen, VR's, op basis van advies MCCb

¹¹ Het voorbereiden en opstarten is een verantwoordelijkheid van de veiligheidsregio. De coördinatie van evacuaties en de verdeling van schaarse middelen is een verantwoordelijkheid van de nationale overheid. Bij grootschalige overstromingen kan de minister van JenV de regie centraliseren, in het bijzonder ten aanzien van evacuaties. Ook beslist de MCCb bij belangentegenstellingen.

Sleutelbesluit: bescherming en continueren vitale en strategische/kwetsbare processen en objecten ¹²		
Acties	Betrokken partijen	Eigenaarschap: wie gaat erover?
Prioritering bescherming en continuïteit vitale processen en objecten	Vakministeries, vitale partners, veiligheidsregio's, beheerders vitale objecten	MCCb, Voorzitter Veiligheidsregio
Maatregelen in het kader van gevaarlijke stoffen ¹³	Ministerie van IenW	Minister IenW, Voorzitter Veiligheidsregio
Preventief sluiten en veiligstellen van instellingen, inclusief gevangenissen ¹⁴	Vakministeries	Beheerders instellingen
Doorgang betalingsverkeer	Ministerie van Financiën, DNB, AFM	Minister Financiën, in overeenstemming met besluiten MCCb (sectorwetgeving)
Zorgdragen voor bereikbaarheid van gezondheidszorg (en medicijnen)	Ministerie van VWS, GHOR	Minister VWS, zorginstellingen en veiligheidsregio's
Zorgdragen voor distributie voedsel	LNV, LOCC, veiligheidsregio's	LNV
Zorgdragen voor distributie drinkwater (kwantiteit en kwaliteit)	Ministerie van IenW en drinkwater-bedrijven	IenW
Maatregelen ten aanzien van transport	Ministerie van IenW, JenV, vakministeries	Minister IenW, vakministers (op hun eigen terrein)
Maatregelen ten aanzien van milieu	Ministerie van IenW	Minister IenW
Bescherming cultureel erfgoed (gebouw erfgoed, archeologisch erfgoed en roerend erfgoed in collectie behorende instellingen)	OCW, JenV samen met bestuurders erfgoed, veiligheidsregio's	Bestuurders erfgoed

Sleutelbesluit: inzetten crisiscommunicatie		
Acties	Betrokken partijen	Eigenaarschap: wie gaat erover?
Bepalen van en communiceren over handelingsperspectief	MCCb, NKC en veiligheidsregio's	MCCb, Burgemeesters/Voorzitters Veiligheidsregio
Tijdig voorkomen en minimaliseren maatschappelijke onrust	MCCb, NKC en veiligheidsregio's	MCCb, Burgemeesters/Voorzitters Veiligheidsregio
Alarmeren bevolking, bedrijven en andere overheden	MCCb, NCC, NKC, vakministeries, Gemeenten, veiligheidsregio's	MCCb, Voorzitters Veiligheidsregio's
Contacten met buurlanden en ambassades	Buitenlandse Zaken, NCC, LOCC, CdK's in de grensprovincies, grens-veiligheidsregio's	MCCb, Voorzitters Veiligheidsregio's

Sleutelbesluit: opstarten nafase		
Acties	Betrokken partijen	Eigenaarschap: wie gaat erover?
Zorgdragen psychosociale nazorg	JenV/DG S&B Slachtofferhulp Nederland (SHN) VWS, GGD, RIVM, Arq Nationaal Psychotrauma Centrum	VWS, Voorzitter Veiligheidsregio, Burgemeester
Maken van afspraken over de nafase/nazorg	MCCb, vakministeries, LOCC, VR's en gemeenten	MCCb, J&V, VR's en Burgemeester
Terugkeer van evacuees	Gemeenten, GGD, SHN, MCCb, LOCC, regio's	Voorzitter Veiligheidsregio/Burgemeester
Financiële compensatie (bijvoorbeeld op grond van de Wet tegemoetkoming schade bij rampen (Wts), de Wet veiligheidsregio's en eventueel ad hoc regelingen)	JenV, Financiën, RVO, vakministeries	MCCb

¹² Vitale sectoren en vitale producten en diensten zijn onderverdeeld in: energie, telecommunicatie/ICT, drinkwater, voedsel, gezondheid, financieel, kernen en beheren oppervlaktewater, openbare orde en veiligheid, rechtsorde, openbaar bestuur, transport, chemische en nucleaire industrie.

¹³ Er is een relatie met het project bescherming kwetsbare objecten bij overstromingen.

¹⁴ Het sluiten van gevangenissen is een landelijk besluit.

Bijlage 7 Belangrijke functies tijdens crisis¹⁵

¹⁵ Nota advies systematiek belangrijke functies in crisisplannen (JenV, 2020).

Bijlage 8 Relaties met andere plannen

Het Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen staat niet op zichzelf. Het heeft een relatie tot andere plannen van de rijksoverheid en daarnaast bestaan relevante plannen van andere waterbeheerders en veiligheidsregio's. Deze plannen zijn relevant, omdat het scenario dat beschreven is in dit Landelijk Crisisplan impact kan hebben op de processen en/of maatregelen beschreven in die plannen. Dit hoofdstuk geeft een overzicht.

1. Relatie tot andere plannen

Het Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen bouwt voort en sluit aan op het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming en het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO).

Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming
Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen
Handboek crisisbeheersing DCC-IenW
Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen
Crisis-, calamiteiten- of coördinatieplannen en hoogwaterbestrijdingsplannen van betrokken waterbeheerders, veiligheidsregio's voor buitendijkse gebieden

Overzicht van crisisplannen voor verschillende niveaus van crisisbeheersing bij een (dreigende) overstroming

Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming (JenV, 2016)

Het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming legt op hoofdlijnen de bevoegdheden, verantwoordelijkheden en kerntaken vast van de belangrijkste actoren binnen de nationale crisisstructuur. Het Handboek is van toepassing op situaties, waarbij de nationale veiligheid in het geding is of kan zijn, of die anderszins een grote maatschappelijke impact (kunnen) hebben. Het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming is het beleidskader en richtsnoer voor alle crisisplanvorming en voorbereiding door de overheid op rijksniveau. Op basis van het handboek worden specifieke afspraken met betrekking tot bepaalde crisistypen en de wijze van voorbereiding gemaakt en vastgelegd in departementale handboeken en specifieke nationale crisisplannen.

Departementale handboeken en responsplannen

Tijdens een (dreigende) crisis coördineert het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van IenW (DCC-IenW) de informatievoorziening binnen het ministerie op het gebied van

Infrastructuur en Milieu. Tijdens een crisis is het DCC-IenW onder meer verantwoordelijk voor het crisisbeheersingsproces. Daarnaast faciliteert het DCC-IenW de vergaderingen van verschillende crisisadviesnetwerken van IenW, zoals de WMCN-LCO (Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging). In het Handboek Crisisbeheersing IenW zijn opgenomen: achtergrondinformatie, actoren met verantwoordelijkheden en hun onderlinge relaties, relevante wetgeving en netwerkkaarten.

Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO) (WMCN, 2016)

Het LDHO beschrijft de afspraken die zijn gemaakt over:

- Informatie-uitwisseling, dat wil zeggen vroegtijdige alarmering van alle betrokken partijen, en een gedeeld beeld van de (verwachte) situatie;
- Afstemming over waterbeheermaatregelen met bovenregionale effecten;
- Afstemming ten behoeve van pers- en publiekscommunicatie, zodat de communicatieboodschappen naar de media en het publiek consistent zijn.

Deze afspraken zijn gemaakt tussen partijen in de waterkolom (Rijkswaterstaat, de waterschappen, de Unie van Waterschappen, WMCN, het KNMI en DCC-IenW). Het LDHO wordt wanneer daar aanleiding toe is herzien. Nieuwe versies worden vastgesteld door de Stuurgroep Management Watercrises en Overstromingen (SMWO).

2. Relevante andere nationale plannen

Departementaal Handboek Crisisbeheersing (IenW, 2017)

Het Departementaal Handboek Crisisbeheersing IenW is een levend document en beschrijft de verantwoordelijkheden van het departement bij crises, en de voorbereiding hierop, binnen het eigen beleidsterrein. Daarnaast geeft het inzage in de departementale opschaling en de aansluiting met de interdepartementale partners en de regio's. Het is bedoeld als voorbereiding in de koude fase en als naslagwerk en praktische ondersteuning tijdens de warme fase.

Kader Grootschalige Evacuaties (JenV, 2014)⁶

Het Kader Grootschalige Evacuaties beoogt een unité de doctrine te realiseren voor de voorbereiding op en de bestuurlijke besluitvorming over een grootschalige evacuatie. Het doel is tweeledig. Allereerst ervoor zorgen dat het Rijk en de Veiligheidsregio's dezelfde uitgangspunten gebruiken bij (de voorbereiding op) een grootschalige evacuatie. Ten tweede is het doel te zorgen dat de planvorming en het besluitvormingsproces van de Veiligheidsregio's en het Rijk op elkaar zijn afgestemd om daarmee te voorkomen dat partijen onvoldoende op de hoogte zijn van elkaars plannen en rollen.

⁶ Het Kader Grootschalige Evacuatie wordt momenteel omgevormd naar de Handreiking Schuilen en Evacueren, gereed 2021.

Nationaal Crisisplan Elektriciteit (EZK, 2013¹⁷) en Nationaal Crisisplan Gas (EZK)

Doel van de NCP's Elektriciteit en Gas is om inzicht te bieden in afspraken op nationaal niveau over de beheersing van incidenten als gevolg van een tekort aan gas of uitval van elektriciteit. Het NCP Gas ziet daarmee op twee vitale processen toe zoals vastgesteld in de vitaliteitsbeoordeling door het Rijk, namelijk 'productie, landelijk transport en distributie van gas' (A) en 'regionale distributie van gas' (B). Het NCP Elektriciteit ziet toe op het 'landelijk transport en distributie van elektriciteit' (A) en de 'regionale distributie van elektriciteit' (B). De NCP's beschrijven de crisisaanpak op rijksniveau en de samenwerking en aansluiting met betrokken publieke en private partners.

De plannen beogen te waarborgen dat tijdens een elektriciteits- of gascrisis zoveel als mogelijk wordt gewerkt volgens de generieke crisisstructuur van de (Rijks)overheid, aangevuld met de noodzakelijke specifieke kennis en expertise. De NCP's beogen tevens steun te bieden aan publieke en private organisaties die betrokken zijn bij een elektriciteitscrisis in de voorbereiding op en tijdens de situatie waarbij een maatschappelijke ontwrichting dreigt of plaatsvindt.

Overige nationale plannen

Aangezien de nationale plannen steeds in ontwikkeling zijn en blijven, is het belangrijk te blijven inventariseren welke nationale plannen relevant zijn.

3. Relevante regionale plannen

Als regionale plannen zijn relevant:

- Coördinatieplannen en Incidentbestrijdingsplannen van Veiligheidsregio's;
- Calamiteitenplannen en calamiteitenbestrijdingsplannen van Waterschappen;
- Calamiteitenplannen en calamiteitenbestrijdingsplannen van Rijkswaterstaat;
- Hoogwaterbestrijdingsplannen van gemeenten;
- Bovenregionale plannen zoals het Coördinatieplan Crisisbeheersing (dreigende) overstroming Randstad (SCOR, voorheen Dijkkringen 14, 15 en 44) en het Interregionaal coördinatieplan overstroming, wateroverlast en evacuatie boven het Noordzeekanaal;
- Bovenregionale evacuatieplannen.

¹⁷ In 2021 komen geactualiseerde NCP's Elektriciteit en Gas beschikbaar.

Bijlage 9 Overzicht relevante regelgeving onder de Waterwet en de Omgevingswet

1. Waterwet

§ 5. Gevaar voor waterstaatswerken, Waterwet

Artikel 5.28

1. In deze paragraaf wordt verstaan onder gevaar: omstandigheden waardoor de goede staat van een of meer waterstaatswerken onmiddellijk en ernstig in het ongerede is of dreigt te geraken.
2. Artikel 5.29, eerste lid, tweede volzin, is niet van toepassing op gevaar dat uitgaat van een wrak in de zin van de Wet bestrijding maritieme ongevallen dat zich bevindt in de Noordzee dan wel wordt veroorzaakt door voorvallen of omstandigheden als bedoeld in artikel 16 of 18 van die wet.

Artikel 5.29

1. De beheerder draagt zorg voor het houden van oefeningen in doeltreffend optreden bij gevaar. Tevens stelt hij voor de waterstaatswerken onder zijn beheer een calamiteitenplan vast, dat voldoet aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels.
2. In het calamiteitenplan wordt de afstemming op crisisplannen en voor het waterbeheer van belang zijnde rampbestrijdingsplannen, vastgesteld voor het gebied waarin de waterstaatswerken zijn gelegen, gewaarborgd.
3. Het ontwerp van een calamiteitenplan wordt in elk geval voor commentaar gezonden aan de besturen van de veiligheidsregio's waarbinnen de waterstaatswerken zijn gelegen.

Artikel 5.30

1. De beheerder is in geval van gevaar, zolang de daardoor ontstane situatie zulks noodzakelijk maakt, bevoegd de maatregelen te treffen die hij nodig oordeelt, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften, met dien verstande dat hij geen maatregelen treft die in strijd zijn met de Grondwet of met internationaalrechtelijke verplichtingen.
2. Indien het bestuur van een waterschap gebruik heeft gemaakt van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid, meldt hij dit onverwijld aan gedeputeerde staten.
3. Indien het bestuur van een waterschap in verband met gevaar voor een primaire waterkering gebruik heeft gemaakt van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid, meldt hij dit, in afwijking van het tweede lid, onverwijld aan Onze Minister.
4. De beheerder brengt, zodra de feitelijke omstandigheden op grond waarvan toepassing is gegeven aan het eerste lid, dat toelaten, het waterstaatswerk weer zoveel mogelijk in overeenstemming met de in de legger voorgeschreven staat.
5. De beheerder draagt zorg voor een evaluatie van het optreden en verder handelen bij toepassing van het eerste en vierde lid. Hij zendt in elk geval een exemplaar van deze evaluatie ter kennisne-

ming aan gedeputeerde staten, alsmede aan de besturen van de veiligheidsregio's waarbinnen de waterstaatswerken zijn gelegen.

6. Indien de evaluatie betrekking heeft op zijn optreden en verder handelen in verband met gevaar voor een primaire waterkering, zendt de beheerder, in afwijking van het vijfde lid, in elk geval een exemplaar van de evaluatie ter kennisneming aan Onze Minister, alsmede aan de besturen van de veiligheidsregio's waarbinnen de primaire waterkering is gelegen.

Artikel 5.31

1. Gedeputeerde staten kunnen, indien naar hun oordeel het bestuur van een waterschap niet of niet voldoende optreedt bij gevaar, overeenkomstige toepassing geven aan artikel 3.12.
2. Indien de omstandigheden geen voorafgaande bijeenroeping van gedeputeerde staten gedogen, is Onze Commissaris in de provincie bevoegd tot uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid, zolang het gevaar voortduurt en totdat gedeputeerde staten van die bevoegdheid gebruik maken.
3. Onze Minister kan, indien naar zijn oordeel gedeputeerde staten of Onze Commissaris in de provincie ten onrechte niet of niet voldoende gebruik maken van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste of tweede lid, overeenkomstige toepassing geven aan artikel 3.13.
4. In afwijking van het eerste lid, kan Onze Minister, indien naar zijn oordeel het bestuur van een waterschap niet of niet voldoende optreedt bij gevaar voor een primaire waterkering, overeenkomstige toepassing geven aan artikel 3.13.

2. Omgevingswet

Artikel 2.36 (bevoegdheid tot indeplaatsreding)

1. Gedeputeerde staten kunnen namens het waterschapsbestuur en ten laste van het waterschap voorzien in het gevorderde als het waterschapsbestuur:
 - a. Niet binnen de daarvoor gestelde termijn uitvoering geeft aan een instructie op grond van artikel 2.33 of artikel 12.18,
 - b. Een bij of krachtens afdeling 18.3 gevorderde beslissing niet of niet naar behoren neemt of een bij of krachtens die afdeling gevorderde handeling niet of niet naar behoren verricht.
2. Onze Minister die het aangaat kan namens het waterschapsbestuur en ten laste van het waterschap voorzien in het gevorderde als het waterschapsbestuur:
 - a. Niet binnen de daarvoor gestelde termijn uitvoering geeft aan een instructie op grond van artikel 2.34;
 - b. Een bij of krachtens hoofdstuk 18 gevorderde beslissing niet of niet naar behoren neemt of een bij of krachtens hoofdstuk 18 gevorderde handeling niet of niet naar behoren verricht;
 - c. Niet of niet naar behoren uitvoering geeft aan een op grond van afdeling 20.5 opgedragen taak.

3. Op de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het tweede lid, zijn de artikelen 121, tweede en vierde lid, en 121a tot en met 121e van de Provinciewet van overeenkomstige toepassing.

Afdeling 19.4 Omgevingswet

Gevaar voor waterstaatswerken

Artikel 19.13 (begripsbepaling en toepassingsbereik afdeling 19.4)

art. 19.13 lid 1

In deze afdeling wordt onder gevaar voor waterstaatswerken verstaan: omstandigheid waardoor de goede staat van een waterstaatswerk onmiddellijk wordt aangetast of dreigt te worden aangetast of dit werk ernstig beschadigd of onbruikbaar wordt.

art. 19.13 lid 2

Deze afdeling is niet van toepassing op gevaren die het gevolg zijn van een ongeval als bedoeld in de Wet bestrijding maritieme ongevallen.

Artikel 19.14 (calamiteitenplan beheer waterstaatswerken)

19.14 lid 1

De beheerder zorgt voor het houden van oefeningen om doeltreffend te kunnen optreden bij gevaar voor waterstaatswerken. Hij stelt voor de waterstaatswerken een calamiteitenplan vast, dat voldoet aan bij algemene maatregel van bestuur gestelde regels.

art. 19.14 lid 2

Het calamiteitenplan wordt afgestemd op de voor het betrokken gebied vastgestelde crisisplannen, bedoeld in artikel 16 van de Wet veiligheidsregio's, en rampbestrijdingsplannen, bedoeld in artikel 17 van die wet.

art. 19.14 lid 3

De besturen van de veiligheidsregio's waarbinnen de waterstaatswerken liggen, worden in de gelegenheid gesteld hun zienswijze over het ontwerp van het calamiteitenplan naar voren te brengen.

Artikel 19.15 (maatregelen beheerder bij gevaar voor waterstaatswerken)

art. 19.15 lid 1

De beheerder is bij gevaar voor waterstaatswerken, zolang de daardoor ontstane situatie dit vergt, bevoegd de maatregelen te treffen die hij nodig oordeelt, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften, met uitzondering van de Grondwet of internationaal-rechtelijke verplichtingen.

art. 19.15 lid 2

Als het waterschapsbestuur gebruikmaakt van deze bevoegdheid, meldt het dit onverwijld aan gedeputeerde staten of, als van deze bevoegdheid gebruik is gemaakt in verband met gevaar voor een primaire waterkering, aan Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

art. 19.15 lid 3

De beheerder brengt, zodra de feitelijke omstandigheden dat toelaten, het waterstaatswerk weer zo veel mogelijk in overeenstemming met de in de legger voorgeschreven staat.

art. 19.15 lid 4

De beheerder zorgt voor een evaluatie van de toepassing van het eerste en derde lid en zendt een verslag van deze evaluatie ter

kennisneming aan:

- Gedeputeerde staten of, als de evaluatie betrekking heeft op een primaire waterkering, Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
- De besturen van de veiligheidsregio's waarbinnen de waterstaatswerken zijn gelegen.

Artikel 19.16 (instructiebesluit bij gevaar voor waterstaatswerken)

art. 19.16 lid 1

Gedeputeerde staten kunnen, als naar hun oordeel een waterschapsbestuur niet of niet voldoende optreedt bij gevaar voor waterstaatswerken, aan dat bestuur een instructie geven als bedoeld in artikel 2.33.

art. 19.16 lid 2

Als dit vanwege spoedeisende omstandigheden nodig is, kan de commissaris van de Koning die instructie geven, zolang het gevaar voortduurt en gedeputeerde staten van die bevoegdheid geen gebruik maken.

art. 19.16 lid 3

Op een instructie als bedoeld in het eerste en tweede lid is artikel 2.36, eerste lid, aanhef en onder a, van toepassing.

art. 19.16 lid 4

Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat kan aan het waterschapsbestuur een instructie geven als bedoeld in artikel 2.34 als naar zijn oordeel:

- Gedeputeerde staten of de commissaris van de Koning ten onrechte niet of niet voldoende gebruikmaken van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste of tweede lid, en
- Het waterschapsbestuur niet of niet voldoende optreedt bij gevaar voor een primaire waterkering.

art. 19.16 lid 5

Op een instructie als bedoeld in het vierde lid is artikel 2.36, tweede lid, aanhef en onder a, van toepassing.

Overgangsrecht, Invoeringswet Omgevingswet

Artikel 4.67 (calamiteitenplan)

- Een calamiteitenplan als bedoeld in artikel 5.29 van de Waterwet, dat van kracht is, geldt als een calamiteitenplan als bedoeld in artikel 19.14 van de Omgevingswet.
- Als een ontwerp van een calamiteitenplan voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet voor commentaar is gezonden aan de besturen van de veiligheidsregio als bedoeld in artikel 5.29, derde lid, van de Waterwet, blijft het oude recht van toepassing tot het calamiteitenplan van kracht wordt.

Artikel 4.68 (maatregel bij gevaar voor waterstaatswerken)

- Een maatregel als bedoeld in artikel 5.30 van de Waterwet die van kracht is en die nog niet volledig ten uitvoer is gelegd, geldt als een maatregel als bedoeld in artikel 19.15 van de Omgevingswet.
- Een melding als bedoeld in artikel 5.30, tweede of derde lid, van de Waterwet die voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet is gedaan, geldt als een melding als bedoeld in artikel 19.15, tweede lid, van de Omgevingswet.

Artikel 4.69 (aanwijzing provincie bij gevaar voor waterstaatswerken)

1. Een aanwijzing als bedoeld in artikel 3.12 van de Waterwet die met toepassing van artikel 5.31, eerste lid, van die wet, aan het bestuur van een waterschap is gegeven en onherroepelijk is, en waaraan nog niet uitvoering is gegeven op de wijze aangegeven in die aanwijzing, geldt als een instructie aan het waterschapsbestuur als bedoeld in artikel 19.16, eerste lid, van de Omgevingswet.
2. Een aanwijzing van de commissaris van de Koning in de provincie als bedoeld in artikel 3.12 van de Waterwet die met toepassing van artikel 5.31, tweede lid, van die wet, aan het bestuur van een waterschap is gegeven en onherroepelijk is, en waaraan nog niet uitvoering is gegeven op de wijze aangegeven in die aanwijzing, geldt als een instructie aan het waterschapsbestuur als bedoeld in artikel 19.16, tweede lid, van de Omgevingswet.
3. Als een aanwijzing als bedoeld in het eerste of tweede lid niet onherroepelijk is, blijft het oude recht daarop van toepassing tot zij onherroepelijk wordt als voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het bestuur van het waterschap van het voornemen tot het geven van de aanwijzing in kennis is gesteld.

Artikel 4.70 (getrapte aanwijzing Rijk bij gevaar voor waterstaatswerken)

1. Een aanwijzing als bedoeld in artikel 3.13 van de Waterwet die met toepassing van artikel 5.31, derde lid, van die wet aan gedeputeerde staten in de provincie is gegeven en onherroepelijk is, en waaraan nog niet uitvoering is gegeven op de wijze aangegeven in die aanwijzing, geldt als een instructie aan het provinciebestuur als bedoeld in 2.34, derde lid, van de Omgevingswet.
2. Als een aanwijzing niet onherroepelijk is, blijft het oude recht daarop van toepassing tot zij onherroepelijk wordt als voor de inwerkingtreding van paragraaf 2.5.2 van de Omgevingswet gedeputeerde staten of de commissaris van de Koning in de provincie van het voornemen tot het geven van de aanwijzing in kennis zijn of is gesteld.

Artikel 4.71 (aanwijzing Rijk bij gevaar voor waterstaatswerken)

1. Een aanwijzing als bedoeld in artikel 3.13 van de Waterwet die met toepassing van artikel 5.31, vierde lid, van die wet aan het bestuur van een waterschap is gegeven en onherroepelijk is, en waaraan nog niet uitvoering is gegeven op de wijze aangegeven in die aanwijzing, geldt als een instructie aan het waterschapsbestuur als bedoeld in artikel 19.16, vierde lid, van de Omgevingswet.
2. Als een aanwijzing niet onherroepelijk is, blijft het oude recht daarop van toepassing tot zij onherroepelijk wordt als voor de inwerkingtreding van afdeling 19.4 van de Omgevingswet het bestuur van het waterschap van het voornemen tot het geven van de aanwijzing in kennis is gesteld.

Bijlage 10 Bevoegdheden evacuatiebesluit

Wie is bevoegd te besluiten tot evacueren?

Burgemeester/Voorzitter Veiligheidsregio

De burgemeester is belast met het opperbevel bij de rampenbestrijding en bij het treffen van maatregelen in geval van ernstige vrees voor het ontstaan van een ramp¹⁸. In geval van een ramp of crisis van meer dan plaatselijke betekenis, of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan is die rol neergelegd bij de voorzitter van de veiligheidsregio¹⁹.

In de praktijk wordt de noodbevoegdheid uit artikel 176 van de Gemeentewet toegepast als grondslag voor de opdracht tot evacuatie door de burgemeester. Beperking hieraan is dat een dergelijke evacuatieopdracht - vanwege de beperkingssystematiek van de Grondwet (specifiek artikelen 10 en 12) - geen grondslag biedt om mensen met dwang te bewegen tot het verlaten van hun woning. Onverlet het bovenstaande kan de burgemeester eenieder verbieden zich op te houden binnen het getroffen gebied, en kan dit verbod handhaven. De aanwijzingen, gegeven door de politie, ter handhaving van dit verbod dienen te worden nagekomen.

Commissaris van de Koning (CdK)

Ook de Commissaris van de Koning beschikt niet over een specifieke evacuatiebevoegdheid. De Commissaris kan, ingeval van een (dreigende) ramp of crisis van meer dan regionale betekenis, een aanwijzing geven aan de voorzitter van de veiligheidsregio over het door de betrokken voorzitter te voeren beleid inzake de rampenbestrijding of crisisbeheersing²⁰.

Minister van Justitie en Veiligheid (JenV)

Ook de minister van JenV beschikt niet over een specifieke evacuatiebevoegdheid. Bovendien heeft hij in beginsel geen rechtstreekse aanwijzingsbevoegdheid. Hierop zijn twee uitzonderingen:

- Op grond van artikel 5c, tweede lid van de Ambtsinstructie van de Koning kan de minister de commissaris, in zijn rol als rijksheer, verzoeken aanwijzingen (als bedoeld in artikel 42 van de Wvr) te geven aan de voorzitter van de veiligheidsregio over het inzake de rampenbestrijding of crisisbeheersing te voeren beleid. De commissaris dient onverwijld uitvoering te geven aan het verzoek van de minister;
- In geval van buitengewone omstandigheden kan de minister de CdK de opdracht geven in een concreet geval (bijvoorbeeld de noodzaak tot evacuatie) de nodige aanwijzingen te geven aan de burgemeesters inzake de rampenbestrijding²¹. De minister kan zelfs, indien het algemeen belang zulks dringend eist, voorzien in de uitoefening van bevoegdheden van de CdK en van de burge-

meester op grond van de Wet op de Veiligheidsregio's, door die uitoefening geheel of ten dele aan zich te trekken dan wel daarmee geheel of ten dele een andere autoriteit te belasten²².

De bevoegdheden voor buitengewone omstandigheden kunnen in werking worden gesteld zonder dat een noodtoestand is afgekondigd; wel is voor inwerkingstelling van deze bevoegdheden een koninklijk besluit (KB) op voordracht van de minister-president vereist. Dit KB moet onverwijld worden gevolgd door een voorstel van wet over het voortduren van de inwerking gestelde bevoegdheden²³.

In geval van een (dreiging van een) ramp die zodanig is dat bestaande bevoegdheden niet toereikend zijn, kan de minister van JenV²⁴ de verplaatsing van bevolking²⁵ gelasten op grond van de Wet verplaatsing bevolking (Wvb). Uitgangspunt van deze wet is dat de grote lijnen van het verplaatsingsbeleid, zoals het vaststellen van het tijdstip waarop met de verplaatsing wordt begonnen, wie moeten worden verplaatst en waarheen, door het kabinet worden bepaald via de besluitvormingsstructuren van het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming.

Deze wet voorziet overigens alleen in de evacuatie van de bevolking, niet van vee en goederen. De bevoegdheid om evacuatie te gelasten wordt in werking gesteld bij koninklijk besluit, op voordracht van de minister-president²⁶. Vervolgens moet onverwijld een voorstel van wet aan de Tweede Kamer worden gezonden omtrent het voortduren van de werking van de bij dat besluit in werking gestelde bepalingen.²⁷

Op basis van de Wvb kan de minister in het geval van een (dreiging van een) ramp, een algemene of bijzondere machtiging verlenen op grond waarvan de burgemeester of de CdK in het belang van de veiligheid van de bevolking of van de instandhouding van het maatschappelijk leven verplaatsing van de bevolking kan gelasten²⁸. Deze machtiging kan pas worden verleend, nadat artikel 2b van de

²² Artikel 54 Wvr.

²³ Artikel 52 Wvr.

²⁴ Op grond van artikel 2d, gelezen in samenhang met artikel 2a van de Wet verplaatsing bevolking (Wvb).

²⁵ De wet verstaat onder verplaatsing van bevolking: de gehele of gedeeltelijke ontruiming van een gebied en de daaruit voortvloeiende afvoer, huisvesting en verzorging van bevolking en de daarmee samenhangende registratie, alsmede de voorbereidingen hiertoe.

²⁶ Artikelen uit de Wvb kunnen ook in werking worden gesteld als een (beperkte) noodtoestand wordt afgekondigd op basis van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden, bijvoorbeeld indien de crisis de inzet van bevoegdheden op een breed terrein respectievelijk de inzet van zeer ingrijpende bevoegdheden vergt.

²⁷ Artikel 2 Wvb.

²⁸ Artikel 2b Wvb.

¹⁸ Artikel 5, eerste lid, Wvr.

¹⁹ Artikel 39 Wvr.

²⁰ Artikel 42, eerste lid, Wvr.

²¹ Artikel 53 Wvr.

Wvb bij koninklijk besluit in werking is gesteld. Ook kan worden bepaald welk gebied voor opneming van de te verplaatsen bevolking in aanmerking komt²⁹.

De burgemeester kan ten behoeve van verplaatste en te verplaatsen personen hetzij het beschikbaar stellen in gebruik van woonruimte, gebouwen en andere onderkomens, zo nodig met inventaris, hetzij onderbrenging, al of niet met onderhoud, vorderen³⁰.

Sectorspecifieke bevoegdheden - Evacueren van vee

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is beleidsmatig verantwoordelijk voor de agrarische sector en de hierbij bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren (vee)³¹. Dit zijn niet alleen bedrijfsmiddelen maar tevens levende wezens waarvoor een algemene zorgplicht geldt op grond van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. De zorgplicht ligt primair bij de eigenaar van de dieren (veehouder). De veehouder is zelf verantwoordelijk voor het evacueren van zijn vee, daartoe gefaciliteerd door de lokale/regionale overheid. In de gemeentelijke draaiboeken moet worden voorzien in onder meer procedures voor het verplaatsen, de opvang en de verzorging van vee.

²⁹ Artikel 3, tweede lid, Wvb.

³⁰ Artikel 7 Wvb. Onderbrenging in de zin van deze wet omvat het beschikbaar stellen in gebruik van vertrekken met nachtligging, meubilair, alsmede verwarming en verlichting of plaats in een verwarmd en verlicht vertrek, ter keuze van de bewoner. Onderhoud in de zin van deze wet omvat het verschaffen van spijs en drank.

³¹ Zie de "Leidraad voor het evacueren van vee" van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en voedselkwaliteit (Den Haag 2008).

Bijlage 11 Kleurcodering Landelijke Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO)

De kleurcodering Landelijke Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO) heeft twee functies: Voorliggend draaiboek is gebaseerd op de landelijke kleurcodering. De kleurcodering heeft twee functies:

- De kleurcode heeft een signaalfunctie voor de (verwachte) toestand van het Nederlandse watersysteem en de mogelijke maatschappelijke impact, vergelijkbaar met de waarschuwings-systematiek van het weer. Doel daarvan is het creëren van een eenduidig en gedeeld landelijk beeld van de situatie onder burgers, waterbeheerders en hulpdiensten uit de algemene kolom;
- De kleurcode is de basis voor de afspraken die gelden voor informatie-uitwisseling, afstemming over maatregelen en afstemming over pers- en publiekscommunicatie.

Kleurcode groen

Er is sprake van regulier dagelijks waterbeheer.

Kleurcode geel

Hier en daar zijn (verwachte) waterstanden verhoogd. Waterbeheerders nemen standaardmaatregelen. Gebruiksfuncties op en aan het water, zoals scheepvaart en activiteiten in uiterwaarden of in andere buitendijkse gebieden, worden mogelijk beperkt. Kleurcode geel kan meerdere keren per jaar voorkomen.

Kleurcode oranje

De dreiging van het hoogwater neemt (naar verwachting) toe. Waterbeheerders nemen verdergaande maatregelen. Indien nodig worden grootschalige maatregelen voorbereid. Gebruiksfuncties op en aan het water worden beperkt. Lichte schade aan waterkeringen kan optreden. Kleurcode oranje komt gemiddeld eens in de vijf jaar voor.

Kleurcode rood

Ernstige en uitzonderlijke situatie in het watersysteem (verwacht). Grootschalige noodmaatregelen worden mogelijk getroffen. Schade kan optreden. Nationale veiligheid kan in het geding zijn. Kleurcode rood komt gemiddeld eens in de 20 tot 100 jaar voor (afhankelijk van het gebied).

Hierbij is het belangrijk om te realiseren:

- De code heeft een signaalfunctie, maar heeft niet automatisch bepaalde gevolgen. Van het allergrootste belang is de duiding die de keringsbeheerder (waterschap en Rijkswaterstaat) en de LCO geven aan de ernst van de situatie. Voorbeeld: een waterstand op de Rijn die nét boven het criterium voor rood uitkomt, is uitstekend te weerstaan, tenzij het waterschap aangeeft dat er zwakke plekken in de waterkering zitten die zich onrustbarend ontwikkelen.
- Code oranje klinkt serieus (en is dat ook) maar is voor de waterbeheerder nog 'business as usual'. Hij neemt maatregelen waarmee de dreiging uitstekend weerstaan kan worden.

Code rood duidt op een behoorlijk uitzonderlijke situatie. Zo'n situatie treedt zelden op, maar is niet persé reden tot grote zorg. Voorbeeld:

In december 2013 is bij Delfzijl een waterstand conform code rood bereikt. Echter, de dijk aldaar kan nog een veel hogere waterstand weerstaan (mits waterschap en Rijkswaterstaat de benodigde maatregelen nemen, wat op dat moment ook heeft plaatsgevonden).

- De LCO schaal op als oranje wordt verwacht, of geel in meerdere regio's. Echter, zelfs oranje kan betekenen dat de LCO slechts in klein comité opschaalt en wellicht slechts eenmalig een beknopt landelijk waterbeeld verspreidt.

Besluitvorming over af te geven kleurcode

Het afgeven van een kleurcode op basis van het eerste criterium (waterstand-, wind- en neerslagverwachtingen) gebeurt automatisch door het WMCN. WMCN-LCO kan, via het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing-Infrastructuur en Waterstaat (DCC-IenW) en de Landelijk Netwerkmanager van Rijkswaterstaat, aan de DG Rijkswaterstaat adviseren om hiervan af te wijken, indien andere belangen meewegen. De DG Rijkswaterstaat, in zijn rol als portefeuillehouder crisisbeheersing en voorzitter van de coördinatiegroep van het Ministerie van IenW, besluit in dat geval over het afgeven van een afwijkende kleurcode.

In andere gevallen besluit de DG Rijkswaterstaat over de af te geven kleurcode, op advies van de WMCN-LCO, via het DCC-IenW en de Landelijk Netwerkmanager van Rijkswaterstaat. De afgegeven kleurcode wordt gecommuniceerd via het LCMS en het Landelijk Waterbeeld.

Teruggaan van een kleurcode naar een 'lagere' kleurcode gebeurt automatisch, indien de waterstand-, wind- of neerslagverwachtingen hier reden toe geven. Indien om andere redenen een bepaalde kleurcode was afgegeven, besluit de DG Rijkswaterstaat over het 'verlagen' van de kleurcode.

Bijlage 12 Evaluatie en Opleiden-Trainen-Oefenen

1. Evaluatie

Na een crisis wordt doorgaans geëvalueerd. Door een gedegen evaluatie kan de organisatie leren en krijgt zij zicht op eventuele omissies en mogelijke aanpassingen/verbeteringen. Een tweede invalshoek voor een evaluatie kan de noodzaak zijn om verantwoording af te leggen. Bij het evalueren van crises kan onderscheid worden gemaakt tussen de inhoudelijke evaluatie van de oorzaak van de calamiteit, de evaluatie van de bestrijding van de calamiteit en de evaluatie van de crisisrespons.

Essentieel is dat er informatie beschikbaar is over de crisis.

De informatie kan vergaard worden door onder andere documentanalyse, enquêtes onder betrokkenen en interviews. Evaluaties staan of vallen met het kunnen opmaken van een goed zogenaamd feitenrelaas.

Uit een evaluatie komen in het algemeen aanbevelingen in termen van verbetervoorstellen. Deze verbetervoorstellen lopen uiteen van zogenaamde quick wins tot aan ingrijpende verbeteringen. Het is aan de organisatieonderdelen die het betreffen zelf, om te besluiten welke aanpassingen en/of verbeteringen ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Mochten er verbetervoorstellen naar voren komen die buiten de invloedssfeer van de opdrachtgever liggen dan is het de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever om de betreffende crisispartners hetzij zelf hetzij via een andere weg te verzoeken om deze verbetervoorstellen te implementeren. Ter verdere borging van geïmplementeerde verbeteringen dienen natuurlijk ook de opleidingen, trainingen en oefeningen die regelmatig plaatsvinden.

Het voor Nederland meest markante hoogwater dat in het verleden is geëvalueerd is de Watersnoodramp van 1953 in Zeeland. Meer recent hebben evaluaties plaatsgevonden van de overstromingsdreiging van de rivieren in de Betuwe in 1993³² en 1995³³, en de hoogwater situatie in Groningen in 2012³⁴.

2. Opleiden-Trainen-Oefenen (OTO)

De OTO-activiteiten van de crisisorganisatie dragen bij aan het voorbereid zijn op crisissituaties. Naast het opleiden en trainen van functionarissen vallen hier ook oefeningen onder: kleinschalige oefeningen en grote oefeningen waaraan vele partijen (soms ook burgers en bedrijven) deelnemen:

- DCC stelt een oefenbeleidsplan en oefenjaarplan op;
- Veiligheidsregio's stellen een oefenbeleidsplan en een oefenjaarplan op;
- Waterschappen en Rijkswaterstaat oefenen met de maatregelen in hun calamiteitenplannen en doen mee aan oefeningen met andere overheidslagen.

De ervaringen worden gebruikt om de crisis- en calamiteitenplannen te verbeteren. De SMWO geeft een overzicht van alle gezamenlijke multi-oefeningen in een landelijke oefenkalender.

³² TAW Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen, 'Water tegen de dijk 1993', 1994.

³³ TAW Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen, 'Druk op de dijken 1995', 1995.

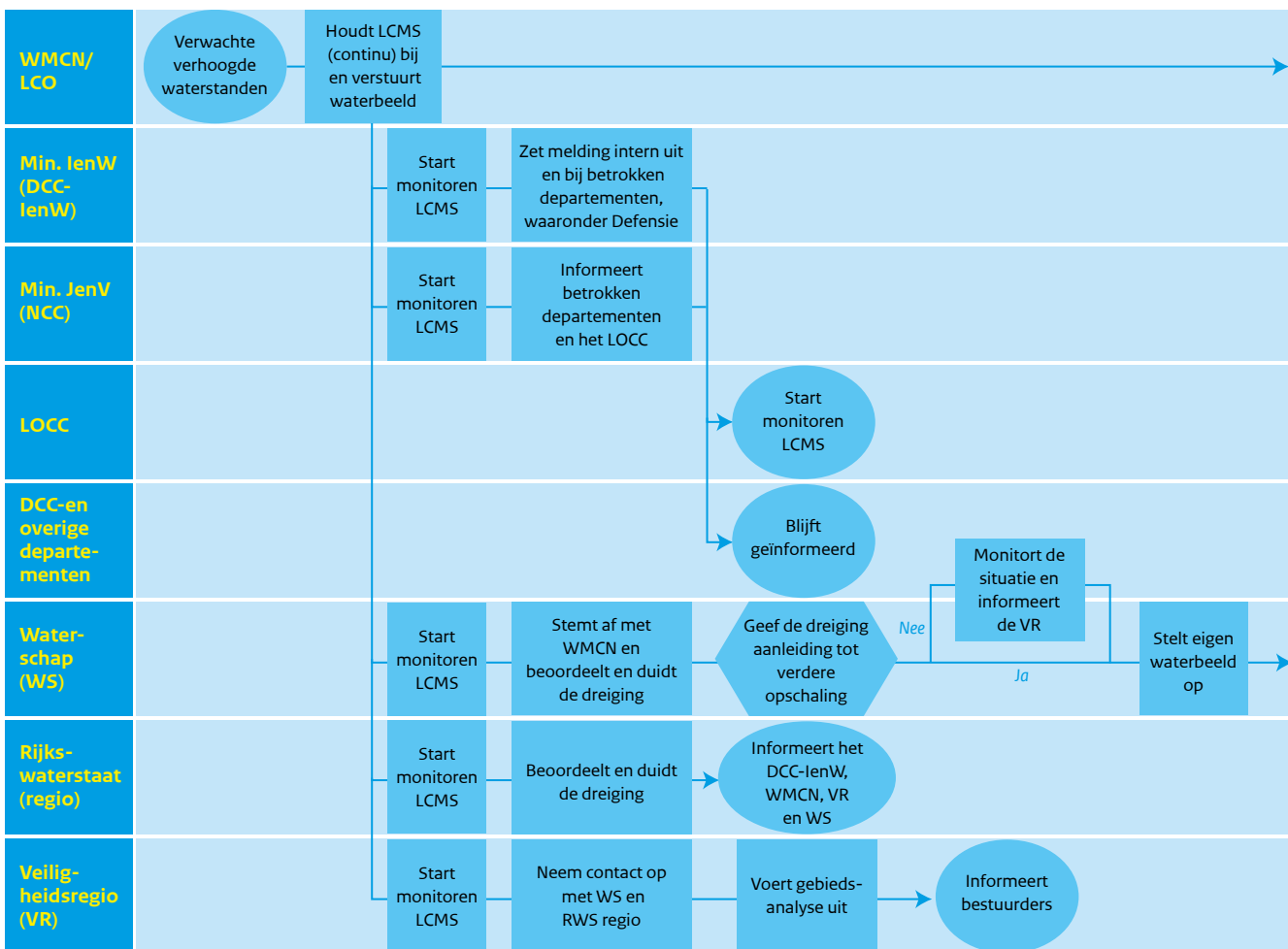
³⁴ <https://www.ifv.nl/kennisplein/incidenten-en-evaluaties/publicaties/evaluatie-hoogwater-groningen-rbt-5-9-januari-2012>.

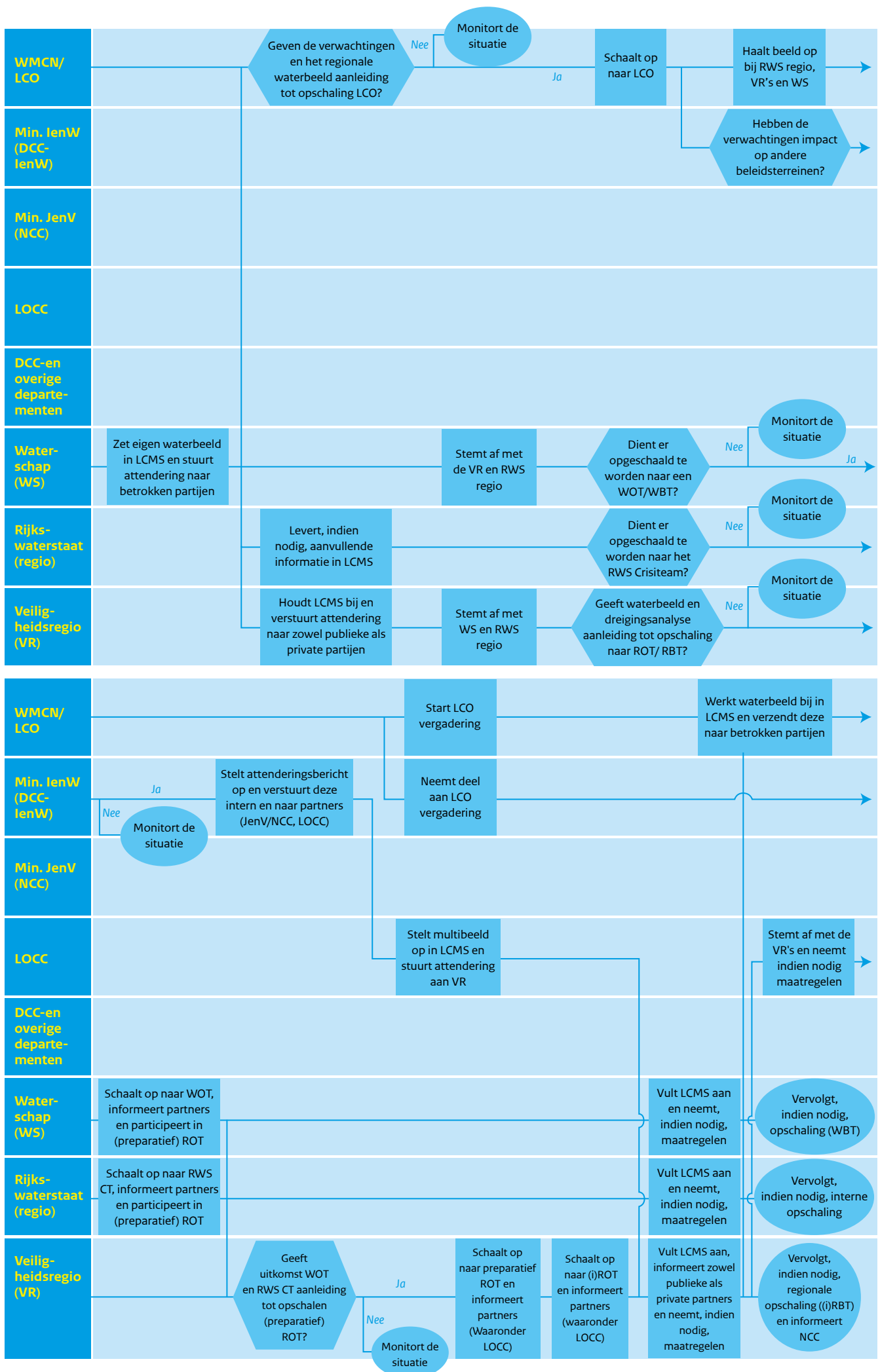
Bijlage 13 Procesanalyse hoogwater en overstromingen

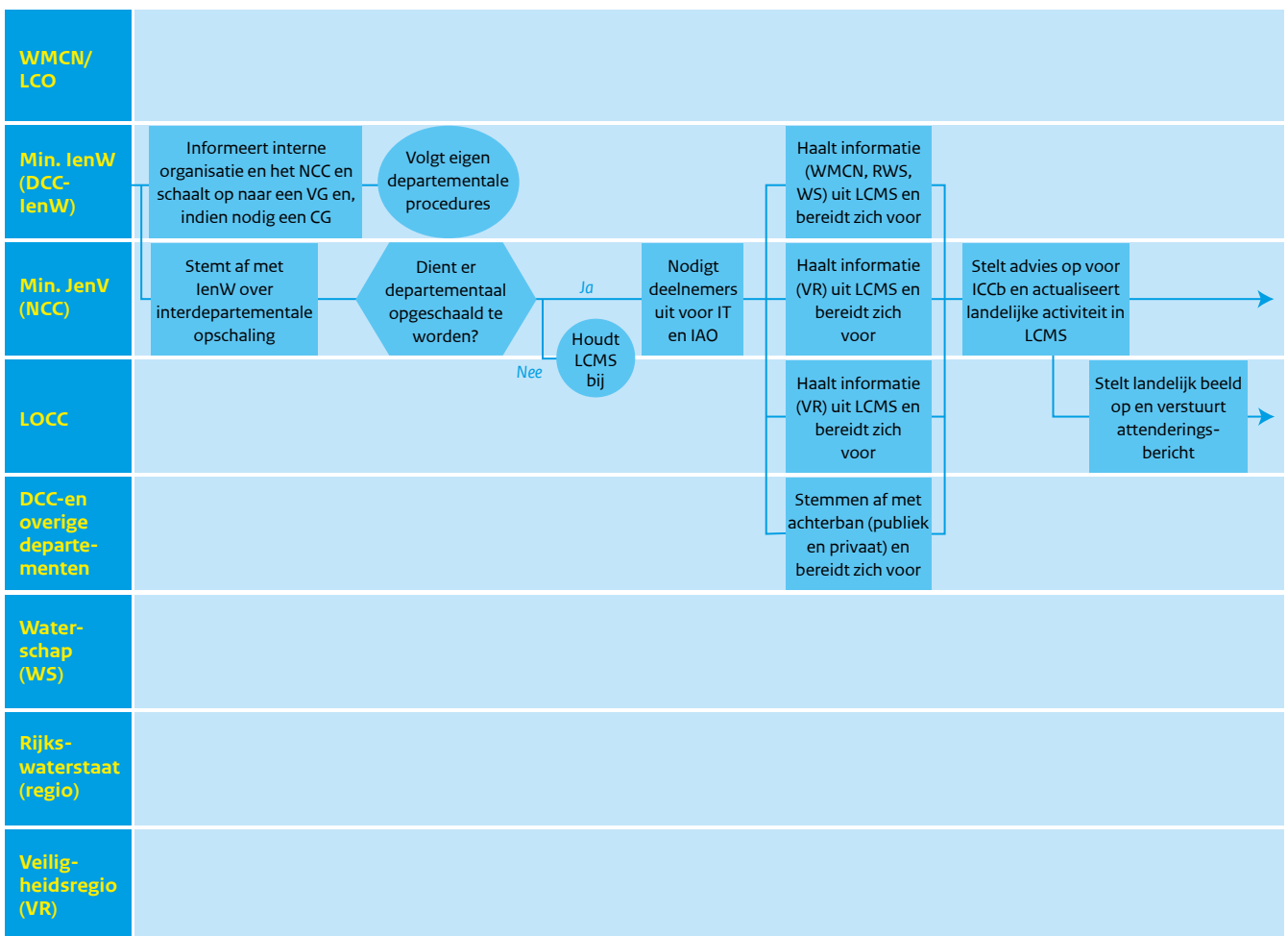
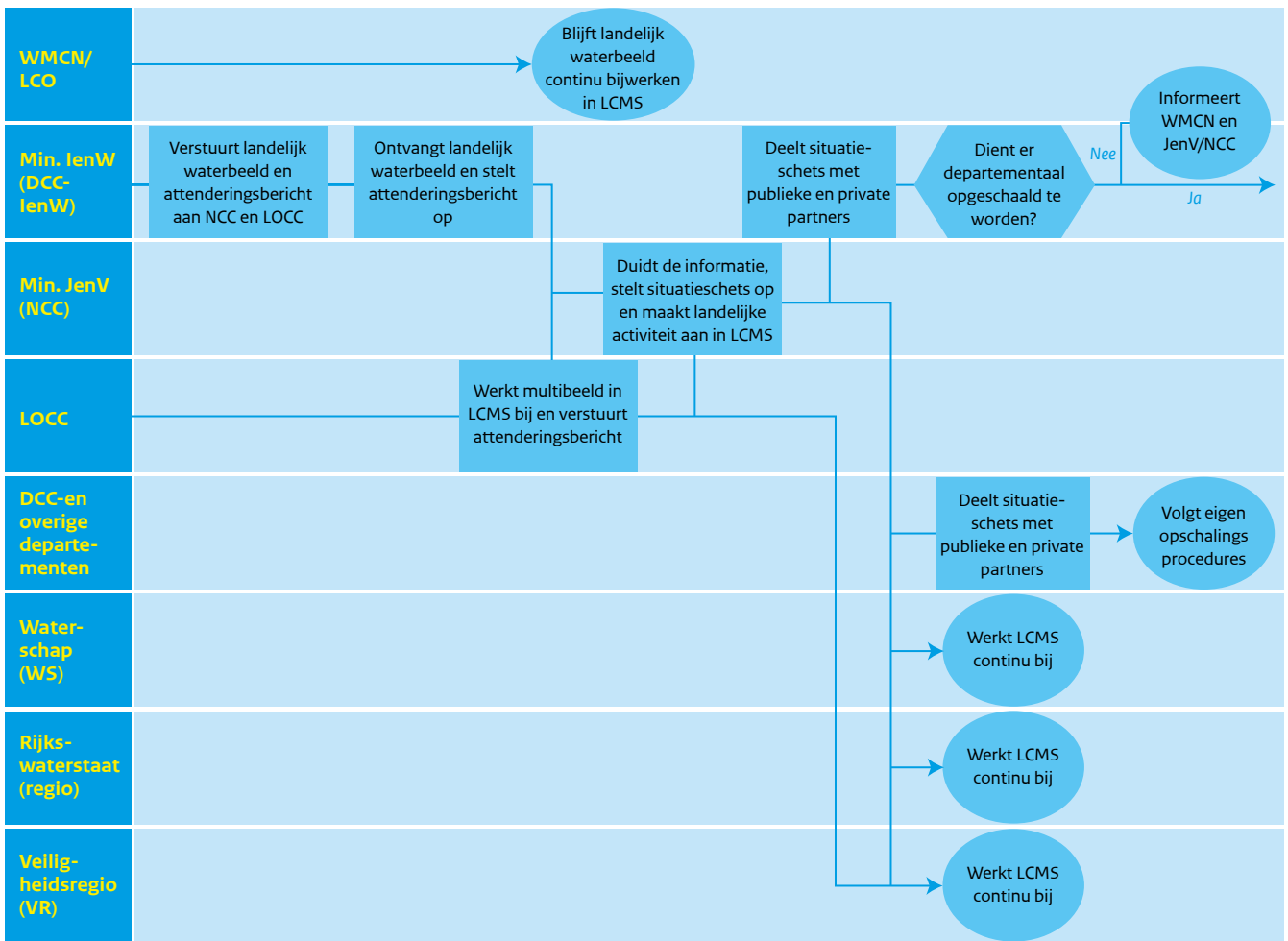
In deze bijlage wordt het proces van informeren en opschalen weergegeven met een swimming lane. De swimming lane methodiek is een bewezen en doeltreffende manier om processen inzichtelijk te maken. In deze visualisatie worden de deelprocessen melden en alarmeren, op- en afschalen, besluitvorming en informatiemanagement meegenomen.

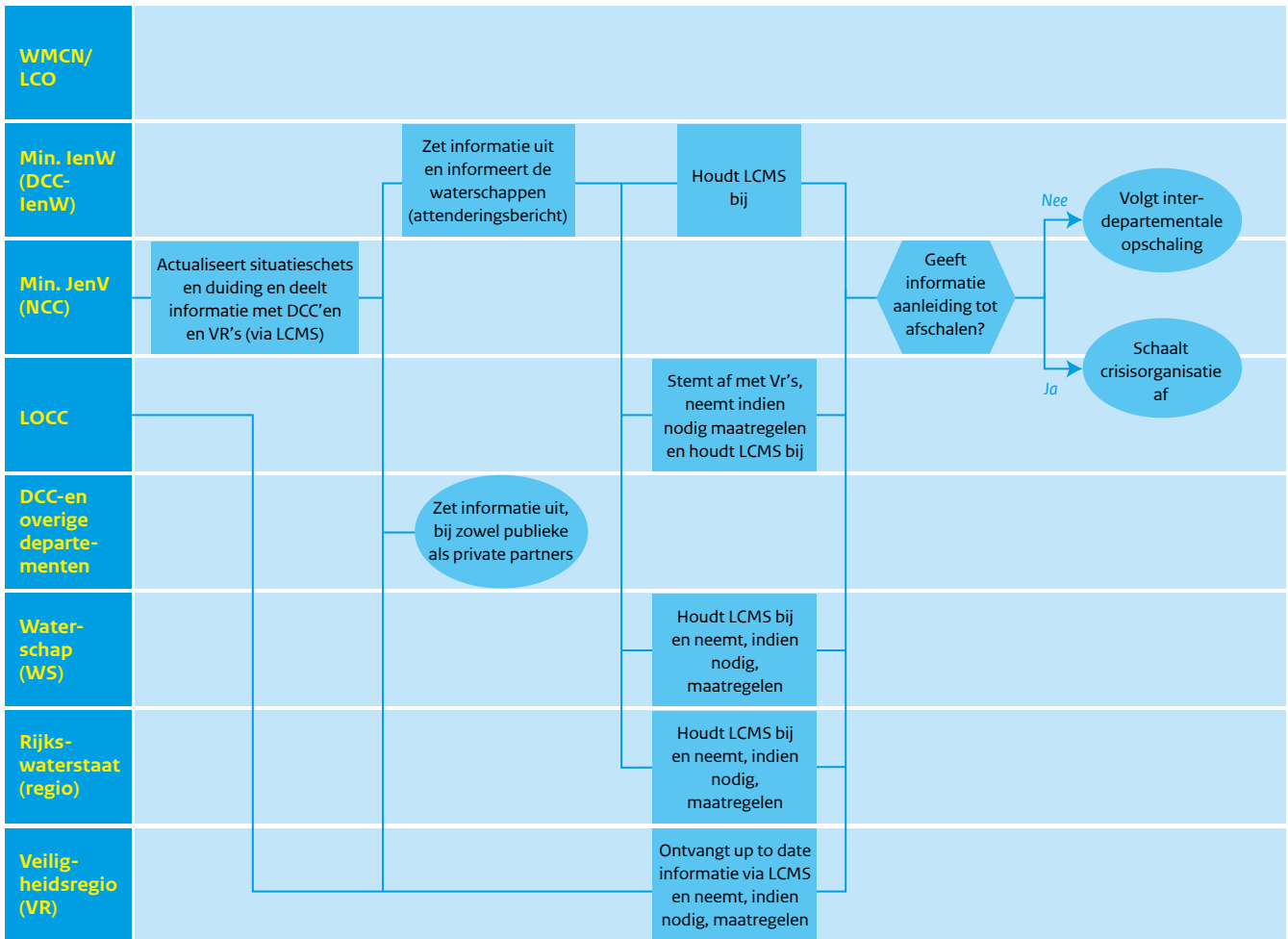
Een cirkel is de start of einde van een (deel-)proces, een rechthoek visualiseert een activiteit en een wybertje is een afweging of besluit en heeft als output een “ja” of een “nee”.

Swimming lanes NCP HO 2020, versie 1.0

Bijlage 14 Afkortingenlijst

AZ	Algemene Zaken
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Ministerie van)
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
CB	Crisisbeheersing
CdK	Commissaris van de Koning
CET	Crisis Expert Team
CG	Coördinatie Groep (Ministerie van IenW)
CT-RWS	Crisisteam Rijkswaterstaat
DCC-IenW	Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing IenW
DG DGWB	Directeur-Generaal Water en Bodem
DG RWS	Directeur-Generaal Rijkswaterstaat
DG S&B	Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen (JenV)
DGWB	Directoraat-Generaal Water en Bodem (IenW)
DOCB	Directeuren Overleg Crisis Beheersing
EZK	Economische Zaken en Klimaat (Ministerie van)
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GS	Gedeputeerde Staten
HID	Hoofdingenieur-Directeur RWS
IAO	Interdepartementaal Afstemmingsoverleg
ICCb	Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IenW	Infrastructuur en Waterstaat (Ministerie van)
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IOCB	Interdepartementaal Overleg Crisis Beheersing
JenV	Justitie en Veiligheid (Ministerie van)
KB	Koninklijk Besluit
KNMI	Koninklijke Nederlands Meteorologisch Instituut
LCMS	Landelijk Crisis Management Systeem
LCO	Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging
LCP-HO	Landelijke Crisisplan Hoogwater en Overstromingen
LDHO	Landelijke Draaiboek Hoogwater en Overstromingen
LIWO	Landelijk Informatiesysteem Water en Overstromingen
LNV	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (Ministerie van)
LOCC	Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum
LOCC-B	Bovenregionaal platform dat voor een collegiale afstemming kan dienen indien er meerdere veiligheidsregio's bij een incident betrokken zijn
LOCC-N	Nationaal platform voor operationele coördinatie en advisering op Rijksniveau
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland
MCCb	Ministeriële Commissie Crisisbeheersing
MP	Minister-President
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NCC	Nationaal Crisiscentrum
NCP	Nationaal Crisisplan
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
NHC	Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming
NKC	Nationaal Kernteam Communicatie
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (Ministerie van)
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
RAC	Regionaal Actiecentrum Communicatie

RBT	Regionaal Beleidsteam
RCDV	Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio's
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMC	Regionale Meld- en Coördinatiepunten
ROT	Regionaal Operationeel Centrum
RVO	Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland
RWS	Rijkswaterstaat
SCOR	Coördinatieplan Crisisbeheersing (dreigende) overstrooming Randstad (voorheen Dijkkringen 14, 15 en 44)
SMWO	Stuurgroep Management Watercrises en Overstromingen
SHN	Slachtofferhulp Nederland
VG	Vorbereidingsgroep (Ministerie van IenW)
VNK	Veiligheid Nederland in Kaart
VWM	Verkeer- en Watermanagement (RWS)
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Ministerie van)
WMCN	Water Management Centrum Nederland
WBT	Water Beleidsteam
WOT	Water Operationeel Team
WTS	Wet Tegemoetkoming Schade
WvB	Wet Verplaatsing Bevolking
WVL	Water, Verkeer en Leefomgeving (RWS)
Wvr	Wet op de Veiligheidsregio's

Colofon

Uitgegeven door: Ministerie IenW:
Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing
Informatie: DCC-IenW
Telefoon: +31 88 797 0222
Datum: 25 november 2020

Versienummer: 1.0

Status: Definitief

Dit is een uitgave van het:

Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing
onderdeel van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag
www.rijksoverheid.nl/IenW

November 2020